

TROS-KA

Ewa Domagała-Zyśk, Tomasz Knopik, Urszula Oszwa,
Małgorzata Knopik, Aldona Konowatek, Maria Krajewska,
Jolanta Mazur, Katarzyna Sudewicz, Ewelina Zakrzewska

Jak rozwijać kompetencje społeczno-emocjonalne uczniów?

Poradnik dla wychowawców i nauczycieli.
TROS-KA Materiały postdiagnostyczne cz. IV

Recenzenci:

prof. zw. dr hab. Grażyna Krasowicz-Kupis
dr hab. Ewa Skrzetuska, prof. SGGW

© Copyright by: Ewa Domagała-Zyśk, Tomasz Knopik, Urszula Oszwa,
Małgorzata Knopik, Aldona Konowatek, Maria Krajewska,
Jolanta Mazur, Katarzyna Sudewicz, Ewelina Zakrzewska

Zestaw TROS-KA powstał w ramach projektu pozakonkursowego
pn. „Opracowanie instrumentów do prowadzenia diagnozy psychologiczno-
pedagogicznej”, realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji
w ramach Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku
pracy, gospodarki i edukacji, działania: 2.10. Wysoka jakość systemu
oświaty Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER),
współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wykonawca: Lechaa Consulting Sp. z o.o., www.lechaa.pl

ISBN 978-83-65450-92-0

Wydawca:
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa

Warszawa 2017

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Materiały postdiagnostyczne. Część IV: Kontrola afektu

WPROWADZENIE

Koncepcja pakietu TROS-KA została opracowana przez zespół pracowników naukowych z dziedzin psychologii i pedagogiki w ścisłej współpracy z nauczycielami klas IV–VI szkoły podstawowej oraz pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych pracujących z dziećmi w tej grupie wiekowej.

Materiały postdiagnostyczne stanowią integralną część zestawu TROS-KA, służącej do pomiaru kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów w średnim wieku szkolnym, tj. w klasach IV, V i VI szkoły podstawowej. Ocena z wykorzystaniem baterii obejmuje następujące obszary tych kompetencji: 1) radzenie sobie z trudnościami – T; 2) rodzaj i charakter relacji społecznych ucznia – R; 3) samoocenę i obraz siebie – O; 4) poczucie i przejawy sprawczości – S; oraz 5) kontrolę afektu – KA.

Są to wymiary rozwojowe, które wymagają największej troski ze względu na fakt, iż stanowią fundament wielu innych kompetencji i decydują o powodzeniu życiowym. Dotyczą okresu rozwoju, kiedy wzrasta prawdopodobieństwo pojawienia się zachowań z grupy ryzyka niedostosowania społecznego i dlatego wymagają dostarczenia narzędzi do ich rozpoznawania oraz interwencji terapeutycznej. TROS-KA dotyczy także kształtowania u uczniów gotowości do troszczenia się o innych, co stanowić powinno jeden z celów działań wspierających. TROS-KA jako pakiet narzędzi diagnostycznych i postdiagnostycznych stanowi wyraz wsparcia udzielanego nauczycielom i pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Zestaw TROS-KA umożliwia diagnozowanie potrzeb społeczno-emocjonalnych uczniów, co zgodnie z aktualnymi dokumentami oświatowymi powinno odbywać się w szkołach i instytucjach wspomagających, w tym w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Ze względu na swój format pozwala on na realizację tych zadań w naturalnym środowisku uczniów.

Kształtowanie kompetencji nie odbywa się jednorazowo, ale stanowi długofalowy proces, a zatem proponowany w materiałach postdiagnostycznych format pracy, zaprojektowany w postaci scenariuszy zajęć do cyklicznej realizacji, wpisuje się w tę prawidłowość rozwojową. Procesualny charakter działań wspierających i terapeutycznych umożliwia też podział scenariuszy na dwie grupy (przeznaczonych dla uczniów w wieku 9–11 lat oraz 12–13 lat), który należy jednak traktować elastycznie, uwzględniając indywidualny poziom dojrzałości dziecka. Niektóre karty pracy, zawierające grafiki nawiązujące do wieku dziecka, zostały opracowane w dwóch wersjach, dla obu grup wiekowych. Karty te w nagłówku mają oznaczenia: wersja A (dzieci w wieku 9–11), wersja B (dzieci w wieku 12–13).

Pakiet materiałów postdiagnostycznych obejmuje: a) scenariusze zajęć, b) gry dydaktyczne oraz c) prezentacje multimedialne do wykorzystania przez nauczycieli i pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Scenariusze zostały przygotowane dla nauczyciela i pracownika poradni (psychologa, pedagoga) zarówno do indywidualnej pracy z uczniem, jak i do pracy zespołowej. Uwzględnienie obu rodzajów zajęć jest ważne z uwagi na ich różnorodność, istotną w przeciwdziałaniu monotonii, oraz możliwość kształtowania zróżnicowanych aspektów kompetencji społeczno-emocjonalnych w poszczególnych formach pracy. Podczas zajęć indywidualnych uczeń ma okazję poczuć się wyjątkowo ważny, a także obdarzony zaufaniem, co zapewnia mu komfort w udzielaniu szczerych odpowiedzi, dotyczących spraw osobistych. W pracy zespołowej kształtuje się umiejętność współdziałania, poznawania siebie w kontakcie interpersonalnym, wymagającym konfrontacji poglądów i opinii, poszanowanie dla odmienności. Scenariusze powinny też stymulować do rozwoju kreatywności ucznia, zarówno w aspekcie indywidualnym, jak i zbiorowym.

Wszystkie scenariusze mają ujednoliconą strukturę. Każdy z nich zawiera: a) temat, b) cel ogólny oraz c) cele szczegółowe zgodne z nową podstawą programową dla szkoły podstawowej, d) metody pracy, e) środki dydaktyczne (karty pracy) oraz opcjonalnie e) dodatkowe wskazówki metodyczne. Zostały one podzielone na cztery grupy stosownie do wymiarów kompetencji społeczno-emocjonalnych ocenianych baterią diagnostyczną TROS-KA.

Część czwarta (14 scenariuszy) dotyczy kontroli afektu (KA). Pełny wykaz scenariuszy w części KA wraz z celami ogólnymi dla każdego z nich znajduje się w końcowej części niniejszego wstępu.

Scenariusze części czwartej (KA) mają na celu:

- 1) uświadomienie sobie przez uczniów znaczenia uczciwego i samodzielnego uczenia się,
- 2) kształtowanie hierarchii wartości,
- 3) kształtowanie pozytywnej postawy w stosunku do szkoły jako miejsca umożliwiającego bycie sprawczym,
- 4) formowanie poczucia kompetencji i motywacji wewnętrznej,
- 5) rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze zjawiskiem przegrywania i ponoszenia porażki,
- 6) uświadomienie sobie przez uczniów roli ocen procesie samorozwoju,
- 7) nabycie przez uczniów umiejętności radzenia sobie ze stresem,
- 8) kształtowanie orientacji prospołecznej uczniów i umiejętności współpracy w grupie,
- 9) kształtowanie postawy tolerancji i otwartości na innych,
- 10) kształtowanie poczucia przynależności uczniów do grupy,
- 11) nabycie i poszerzenie wiedzy na temat posiadanych zdolności i talentów oraz kompetencji w zakresie ich rozwijania,
- 12) uświadomienie sobie przez uczniów indywidualnych preferencji w zakresie pełnienia określonych ról w zespole,
- 13) kształtowanie umiejętności rozumienia emocji własnych i innych oraz uświadomienie sobie roli emocji w procesie komunikacji.

Proponowany przebieg zajęć w scenariuszach ma klasyczny charakter trój etapowy, zawiera wprowadzenie, zajęcia właściwe oraz zakończenie.

Wprowadzenie do zajęć powinno mieć charakter rozgrzewki. To czas na zapoznanie uczniów z tematem w sposób atrakcyjny, odbiegający od formatu lekcji szkolnej, nawiązanie z nimi kontaktu, stworzenie atmosfery opartej na wzajemnym zaufaniu.

W toku **zajęć właściwych** proponowane są ćwiczenia, dotyczące kształtowania aspektów ocenianych wcześniej kompetencji społeczno-emocjonalnych (w ramach radzenia sobie z trudnościami, relacji społecznych, obrazu siebie, sprawczości oraz kontroli afektu), wymagających dalszego rozwoju, wsparcia, analizy. Jest to część, która powinna zachęcać prowadzącego do czujności i wrażliwości na potrzeby uczniów, ujawniane w trakcie realizacji ćwiczeń i zadań zarówno indywidualnych, jak i zespołowych.

Zakończenie zajęć ma na celu dokonanie podsumowania tego, co zostało odkryte, poznane w trakcie zajęć właściwych, a także uruchomienie refleksji nad potencjalnymi kierunkami dalszego rozwoju uczniów. Wskazane jest, aby prowadzący zapoznał się z zawartością scenariusza w trakcie przygotowań do jego realizacji, niektóre z nich bowiem wymagają zgromadzenia dodatkowych materiałów i przyborów. Ważne jest również, aby przebieg zajęć, nawet przy wprowadzanych modyfikacjach, w pełni realizował cel ogólny i cele szczegółowe. Czas ich trwania może przekraczać długość szkolnej jednostki lekcyjnej.

Gry dydaktyczne stanowią cenne uzupełnienie pracy terapeutycznej w ramach pakietu TROS-KA. Mogą stanowić punkt wyjścia w procesie integracji grupowej, a także zostać użyte jako relaksacyjna forma kontynuacji zajęć, kształtujących kompetencje społeczno-emocjonalne.

Prezentacje multimedialne to zestaw 20 krótkich, zawierających po 12–13 slajdów, informacji na temat podstaw teoretycznych oraz praktycznych zastosowań wymiarów kompetencji społecznych, poddawanych oddziaływaniom w ramach pakietu TROS-KA. Mogą one służyć nauczycielowi do przedstawienia zagadnień z zakresu omawianej problematyki dzieciom, rodzicom oraz innym osobom zaangażowanym w proces ich rozwoju i wychowania.

Przy konstrukcji wszystkich elementów pakietu TROS-KA, zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania, kierowano się optymalizacją ich wykorzystania również w odniesieniu do **dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**. Materiały postdiagnostyczne pakietu zostały tak przygotowane, aby w jak największym stopniu umożliwiły pracę uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wspólnie z grupą rówieśników. Ma to szczególne znaczenie dla tych uczniów, u których zaburzenia samooceny, poczucia sprawczości czy relacji rówieśniczych często są składową doświadczanych przez nich trudności. Szczegółowe zalecenia do pracy z dziećmi z różnymi rodzajami specjalnych potrzeb edukacyjnych zostały opisane w monografii, zawierającej teoretyczne podstawy konstrukcji pakietu TROS-KA (Domagała-Zyśk, Knopik, Oszwa, 2017). Znajdują się w niej także dodatkowe wskazówki metodyczne, pozwalające na dostosowanie toku zajęć do pracy z dziećmi z różnymi rodzajami specjalnych potrzeb edukacyjnych. Wskazane jest też uwzględnienie uwag ogólnych, dotyczących dzieci z zaburzeniami wzroku, słuchu, dysleksją, dyspraksją, obniżeniem sprawności intelektualnej, zaburzeniami spektrum autyzmu, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wybitnie uzdolnionych.

Podczas przygotowywania materiałów do pracy z **dzieckiem słabowidzącym** zaleca się, aby papier używany do druku był matowy, najlepiej offsetowy, o gramaturze ok. 120–150 gramów, przynajmniej podwójnie bielony (Kończyk,

2011). Zarówno scenariusze, jak i karty pracy są dostosowane do potrzeb osób słabowidzących, zgodnie z normą WCAG 2.0. Niektóre karty pracy, ze względu na istotną rolę zastosowanych tam grafik, przystosowano zgodnie z rekomendowanymi zasadami adaptacji materiałów dydaktycznych do potrzeb osób słabowidzących. Karty te zostały oznaczone w nagłówku piktogramem lupy (symbolizującej powiększenie).

Uczniowie z poważnymi dysfunkcjami słuchu mogą korzystać z różnych dostosowań ułatwiających im pracę w grupach integracyjnych. Jeśli dziecko komunikuje się w języku migowym, nauczyciel także powinien postąpić w tym sposobem porozumiewania się. Treści zajęć (wypowiedzi nauczyciela oraz uczniów) mogą być zapisywane symultanicznie i wyświetlane na monitorze komputera dziecka, co zapewni mu szybki dostęp do treści przekazywanych na zajęciach i udział w bieżących rozmowach i wykonywaniu zadań.

Uczniowie z nasilonymi specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu w zakresie realizacji zajęć postdiagnostycznych będą potrzebowali przede wszystkim wsparcia wtedy, kiedy pojawia się konieczność czytania lub pisania.

Uczniowie z trudnościami motorycznymi mogą wymagać wsparcia wtedy, kiedy zadanie zakłada dużą aktywność fizyczną dzieci, np. prace konstrukcyjne czy plastyczne. Ważne jest, aby uczeń z zaburzeniami motorycznymi nie czuł się w takich sytuacjach wykluczony z grupy.

Uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną zasadniczo nie powinni napotykać trudności w realizacji zadań z pakietu postdiagnostycznego TROS-KA. Jeśli jednak poziom ich funkcjonowania mieści się w dolnej części niepełnosprawności lekkiej, bliżej niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, mogą mieć nieznaczne problemy z pełnym uczestnictwem w zajęciach, głównie ze względu na inne doświadczenia społeczne.

Uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera mogą odnieść duże korzyści z udziału w zajęciach prowadzonych przy pomocy materiałów postdiagnostycznych pakietu TROS-KA, nabywając i doskonaląc kompetencje społeczne i emocjonalne. W zależności od stopnia zaburzeń autystycznych być może będą jednak odbierać proponowane zadania jako trudne, dalekie od ich codziennych doświadczeń. Decyzję o udziale danego ucznia w zajęciach powinien za każdym razem podejmować nauczyciel prowadzący ćwiczenia tak, aby nie narażać dziecka z autystycznym spektrum zaburzeń na sytuacje, które są dla niego przykre lub niedostępne percepcyjnie (np. zadania wymagające bliskiego kontaktu fizycznego z drugą osobą, wyobrażanie sobie sytuacji mało realnych, ocena zachowań innych osób).

Uczniowie zagrożeni niedostosowaniem społecznym mogą w pełni korzystać z zadań pakietu postdiagnostycznego TROS-KA, nie napotykając na bariery sensoryczne czy poznawcze. Problemem może być jednak ich niechęć, brak motywacji czy nawet zachowania opozycyjno-buntownicze w stosunku do osoby prowadzącej zajęcia, innych dzieci czy propozycji wykonania ćwiczenia. W takich sytuacjach warto odnosić się do nowego modelu profilaktyki (Wach, 2012), w którym kary i przestrogi zastępowane są konstruktywnym odniesieniem się do treści istotnych dla młodego człowieka, takich jak np. wolność wyboru czy bliskość z innymi. W takiej perspektywie pakiet postdiagnostyczny TROS-KA może stać się elementem programu profilaktycznego i wychowawczego szkoły, umożliwiając uczniom zagrożonym niedostosowaniem wzmacnianie poczucia własnej wartości, poznawanie swoich zasobów, uczenie się asertywności, kształtowanie bliskich relacji z osobami znaczącymi i rówieśnikami.

Uczniowie zdolni są kolejną grupą uczniów ze SPE, których specyficzne możliwości, potrzeby i oczekiwania zostały uwzględnione w opracowanych scenariuszach. Większość materiałów postdiagnostycznych odpowiada na specjalne potrzeby uczniów zdolnych, gdyż odnosi się do kluczowych komponentów zdolności (takich jak zaangażowanie zadaniowe, kreatywność, wartości), uwzględniając rolę współpracy grupowej, pragnienie przynależności i współwystępującą z nim potrzebę autonomii.

Poniżej zamieszczono wykaz scenariuszy części T i S pakietu TROS-KA. Scenariusze IV.3, IV.5, IV.7, IV.8, IV.10, IV.13, IV.14 przeznaczone są dla dzieci młodszych (9–11 lat), natomiast scenariusze IV.1, IV.2, IV.4, IV.6, IV.9, IV.11, IV.12 dla dzieci starszych (12–13 lat). Ze względu na indywidualne różnice rozwojowe to nauczyciel podejmuje decyzję o zastosowaniu danego scenariusza w pracy z grupą uczniów lub w pracy indywidualnej z dzieckiem.

WYKAZ SCENARIUSZY PAKIETU TROS-KA

CZĘŚĆ IV. KONTROLA AFEKTU (14 SCENARIUSZY)

IV.1. Sąd nad ściąganiem

Uświadomienie sobie przez uczniów znaczenia uczciwego i samodzielnego uczenia się (zajęcia grupowe)

IV.2. Wartościowe rozmowy o wartościach

Kształtowanie hierarchii wartości uczniów (zajęcia indywidualne)

IV.3. Moja idealna klasa

Kształtowanie pozytywnej postawy w stosunku do szkoły oraz kolegów i koleżanek jako miejsca umożliwiającego uczniom bycie sprawczym (zajęcia grupowe)

IV.4. Przyszłość zależy od nas

Kształtowanie poczucia kompetencji i motywacji wewnętrznej uczniów (zajęcia indywidualne)

IV.5. U źródeł konfliktu

Rozwinięcie umiejętności radzenia sobie przez uczniów ze zjawiskiem przegrywania/ponoszenia porażki (zajęcia grupowe)

IV.6. Kto wymyślił oceny? O sensie oceniania

Uświadomienie sobie przez uczniów roli ocen procesie samorozwoju (zajęcia indywidualne)

IV.7. Recepta na stres

Nabycie przez uczniów umiejętności radzenia sobie ze stresem (zajęcia grupowe)

IV.8. Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego! Sztuka grupowej odpowiedzialności
Kształtowanie orientacji prospołecznej uczniów i umiejętności współpracy w grupie (zajęcia grupowe)

IV.9. Różnorodność w cenie! Inni i piękni
Kształtowanie postawy tolerancji i otwartości wobec innych osób (zajęcia grupowe)

IV.10. Dzień życzliwości
Kształtowanie poczucia przynależności uczniów do grupy (zajęcia grupowe)

IV.11. Festiwal talentów
Nabywanie/poszerzenie wiedzy uczniów na temat posiadanych zdolności i talentów oraz kompetencji w zakresie ich rozwijania (zajęcia grupowe)

IV.12. Jak uciec z bezludnej wyspy?
Uświadomienie sobie przez uczniów indywidualnych preferencji w zakresie pełnienia określonych ról w zespole (zajęcia grupowe)

IV.13. Termometr klasowych uczuć
Kształtowanie umiejętności rozumienia emocji własnych i innych oraz uświadomienie sobie roli emocji w procesie komunikacji (zajęcia grupowe)

IV.14. O gustach się nie dyskutuje, ale akceptuje
Kształtowanie postawy tolerancji i otwartości wobec innych osób (zajęcia grupowe)

Scenariusz IV.1

TEMAT: Sąd nad ściąganiem.

CEL OGÓLNY: Uświadomienie sobie przez uczniów znaczenia uczciwego i samodzielnego uczenia się.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » zna metody skutecznego uczenia się,
- » potrafi formułować argumenty,
- » wie, co to jest uczciwość,
- » chce być uczciwym człowiekiem,
- » rozumie, jakie znaczenie dla jego rozwoju ma samodzielne zdobywanie wiedzy,
- » wie, co traci, nie ucząc się systematycznie,
- » postępuje uczciwie w każdej życiowej sytuacji, również podczas zdobywania wiedzy i oceny jej poziomu przez inne osoby,
- » zna metody skutecznego uczenia się,
- » potrafi formułować argumenty.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części, sygnaty konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu, tłumaczące sens, odróżnia informacje o faktach od opinii, rozwija szacunek dla wiedzy, wyrabia pasję poznawania świata i przygotowuje się do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości, rozwija umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rozwija umiejętność rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej, doskonali nawyki systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania, wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje; formułuje pytania do tekstu, dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów;
- » w ramach informatyki: wykorzystuje komputer lub inne urządzenie cyfrowe do gromadzenia, porządkowania i selekcjonowania własnych zasobów; uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej;
- » w ramach etyki: wyjaśnia, na czym polega zasada fair play, wie, że kłamstwo – tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym – jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych przejawów zła moralnego, analizuje problem kłamstwa i formułuje ocenę moralną dotyczącą kłamstwa, dostrzega i wyjaśnia związek między uczeniem się a wykonywaną pracą, wyjaśnia znaczenie pracy zarobkowej, podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej, wyjaśnia, czym jest plagiat, oraz formułuje ocenę moralną

dotyczącą plagiatu, analizuje i formułuje ocenę moralną „ściągnięcia”, jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy, wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością).

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » drama

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

1. Zabawa na dzień dobry

Każdy uczeń mówi „dzień dobry” w inny sposób, np. tak jakby:

- » spędził dzień na Saharze,
- » stał pod gilotyną przed wykonaniem na sobie wyroku,
- » właśnie dowiedział się, że wygrał miliard,
- » wrócił z wygranego meczu,
- » wygrał w lotto,
- » spędził popołudnie w bibliotece.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

Prawda czy fałsz?

Na Karcie pracy nr 1 znajduje się kilka zdań – niektóre z nich są prawdziwe, inne fałszywe. Należy przed zajęciami pociąć je na paski i włożyć do koperty. Każda para ma jedną kopertę ze zdaniem. Uczniowie w parach losują z koszyczka kartkę z wypisanymi zdaniem prawdziwym i fałszywym. Następnie odczytują sobie nawzajem te zdania, a zadaniem osoby słuchającej jest stwierdzenie, czy dane zdanie jest prawdziwe czy fałszywe.

ZADANIE 1

Twierdzenia do oceny	Prawda	Fałsz
Koty mają trzy łapy		
Ser robi się z jajek		
Po zimie przychodzi wiosna		
Dwuletnie dzieci umieją chodzić		
Jedna połowa nie jest większa od drugiej		
W roku przestępnym jest 12 miesięcy		

Po zakończonej pracy nauczyciel zaprasza uczniów do kręgu i pyta:

Jak się czuła się osoba słuchająca nieprawdziwej informacji?

Jak czuła się osoba podająca nieprawdziwą informację?

Jak czuła się osoba podająca prawdziwą informację?

Jak czuła się osoba słuchająca prawdziwej informacji?

Czy zawsze, w każdej sytuacji powinno mówić się prawdę?

Co to jest prima aprilis?

Jak opisać człowieka, który zawsze mówi prawdę, nie kłamie?

Co to jest uczciwość?

Sąd nad sądem

Nauczyciel informuje, że „sąd” jest pojęciem wieloznacznym:

- » instytucja powołana do rozstrzygania spraw spornych,
- » zespół sędziów prowadzących rozprawę,
- » rozpatrzenie sprawy i wydanie wyroku,
- » opinia o czymś.

Źródło: *Słownik języka polskiego PWN*, <http://sjp.pwn.pl/sjp/sad;2519448.html>

W tabeli – Karta pracy nr 1, zad. 2 – znajdują się różne twierdzenia – sądy. Uczniowie najpierw samodzielnie oceniają sądy jako prawdziwe lub fałszywe. Następnie nauczyciel odczytuje twierdzenia, uczniowie odpowiadają, czy ich zdaniem są to sądy prawdziwe czy fałszywe.

Jest prawdopodobne, że opinie uczniów będą się różnić.

Nauczyciel tłumaczy różnice między faktami a opiniami.

fakt – to, co zaszło lub zachodzi w rzeczywistości.

Źródło: <http://sjp.pwn.pl/szukaj/fakt.html> (02.02.2017)

opinia – przekonanie o czymś, pogląd na jakąś sprawę.

Źródło: <http://sjp.pwn.pl/szukaj/opinia.html> (02.02.2017)

ZADANIE 2

Opinie/sądy do oceny	Prawda	Fałsz
Komputer jest lepszy od tabletu		
Polska ma bardzo dobrą drużynę siatkarek		
Jazda na rowerze jest trudniejsza od jazdy na rolkach		
Banany są smaczniejsze od jabłek		
Lepiej jest mieszkać na wsi niż w mieście		
Przyroda jest trudniejsza od historii		

Ściąganie – sprawa błaha, poważna czy wstydliva?

Nauczyciel zapowiada temat zajęć i przywołuje słowa Jana Zamojskiego, który zdecydowanie występował przeciwko ściąganiu w kierowanych przez siebie szkołach. Uczniowie wypowiadają się, czy zgadzają się z tym twierdzeniem, czy też nie.

Ściąganie to nic innego jak zwykła kradzież, kradzież intelektualna.

Hrabia Jan Zamojski

Uczciwy przegląd prasy

Uczniowie zapoznają się z wypowiedziami dotyczącymi ściągania i zapisują jednym zdaniem główną myśl każdego tekstu – Karta pracy nr 1.

Sąd nad ściąganiem

Prowadzący przydziela uczniom role:

- » ucznia, który ściągał na klasówce,
- » oskarżycieli,
- » obrońców ucznia,
- » sędziego, który ma wydać wyrok.

Uczniowie odgrywają scenę, zachowując się tak, jakby odbywała się rozprawa sądowa.

Nauczyciel podsumowuje ćwiczenie: *Uczciwości i poszanowania prawa nie można traktować wybiórczo. Ściąganie nie może być tolerowane.*

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ćwiczenie to powinno być poprzedzone rozmową o tym, jak funkcjonuje sąd – kto w nim pracuje i jakie role pełni.

Przy doborze uczniów do poszczególnych ról warto pamiętać o ich naturalnych predyspozycjach, np. obrońcy i oskarżyciele powinni być uczniami lubiącymi dyskutować i bronić swojego zdania. Można także przydzielić inne role, np. woźnego sądowego, protokolanta, pomocnika sędziego.

ZAKOŃCZENIE

Bilans zysków i strat

Uczniowie zapisują na karcie pracy, co zyskuje, a co traci uczeń, który uczy się systematycznie i samodzielnie pisze klasówki i sprawdziany – Karta pracy nr 2.

Nieściąganie jest modne

Uczniowie pracują w parach, przygotowując plakat mający zachęcać do zainteresowania się nową modą – modą na nieściąganie. Plakaty następnie zawieszane są w różnych miejscach w szkole, co może wywołać kolejne dyskusje na ten temat.

Inspirujące lektury nie tylko o ściąganiu:

Rynio A., *Współczesna pedagogika a autorytet*, w: *Etyka nauczycielska*, red. M. Bajan, S. Żurek, Lublin 2011, s. 25–40.

Szostek A., *Pogadanki z etyki*, Częstochowa 1998.

Chudy W., *Kłamstwo*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. 6, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2005, s. 661–667.

Chudy W., *Kłamstwo korupcją prawdy, człowieka i społeczeństwa*, „Przegląd Powszechny” 1990, nr 6 (826), s. 393–411.

Chudy W., *Kłamstwo jako metoda. Esej o społeczeństwie i kłamstwie*, t. 2, Warszawa 2007.

Myśliwiec G., Garczyński P., *Złodzieje wiedzy, czyli glosa o lekkim zabarwieniu moralno-etycznym*, E-mentor 2004, nr 3(5), <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/5/id/66> (25.01.2017).

Tumitowicz B., *Jak zmienić nastawienie polskich uczniów do ściągania?* <https://www.tygodnikprzeglad.pl/jak-zmienic-nastawienie-polskich-uczniow-do-sciagania/>

News

Grupa 1

EFEKTYWNA NAUKA

pomaga zapobiegać ściąganiu

Przed wszystkim jednak trzeba nauczyć dzieci i młodzież... się uczyć. Jak robić notatki, jak odróżniać rzeczy

najważniejsze od mniej istotnych, jak organizować materiał do nauczania się i – wreszcie – jak go zapamiętywać,

by utrwalił się na długo, a nie tylko do najbliższej klasówki.

Źródło: <http://www.oswiata.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/warto-uczyc-ze-sciaganie-nie-poplaca> (21.01.2017)

News

Grupa 2

Nieuczciwość w szkole

Pójście na łatwiznę jest zawsze mniej wymagające i mniej bolesne niż uczciwy i rzetelny wysiłek. Może właśnie dlatego już od najmłodszych lat szkolnych szukamy prostszej i łatwiejszej drogi. [...] Mała nieuczciwość z czasem staje się zawsze wielką. Kiedy tracimy wrażliwość na poczucie prawdy i prawości, nie ma rzeczy, których dla doraźnych korzyści nie byłibyśmy w stanie

uczynić. Stare polskie przysłowie mówi: „Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. Obyśmy już od najmłodszych lat potrafili uczyć się tego, co – mimo że trudne – jest wartościowe i dobre, by na starość nie wstydzić się spojrzeć w lustro na własną twarz.

Źródło: <http://www.niedziela.pl/artykul/16269/nd/Czy-sciaganie-w-szkole-jest-grzechem>, dostęp (24.01.2017)

Uczeń musi znać konsekwencje oszukiwania

Nauczyciele powinni także jasno i otwarcie poinformować młodzież o konsekwencjach ściągania i je egzekwować, bez wyjątków i w sposób widoczny dla wszystkich w klasie, aktywnie monitorować sytuację podczas klasówek. Jeśli uczniowie będą wiedzieli, że szansa powodzenia ściągania jest niewielka, bo mogą być przyłapani, będą go rzadziej próbować. Podczas klasówki dobre efekty daje już samo kilkukrotne przypomnienie o bezwzględnym zakazie ściągania. Konsekwencje dla ściągających można

stopniować jak w piłce nożnej – na zasadzie żółtych i czerwonych kartek. Jeśli przyłapiemy ucznia na ściąganiu za pierwszym razem, dajemy karę ostrzegawczą (np. zabieramy ściągi, obniżamy ocenę o jedną), przy kolejnych przewinieniach kara powinna być surowsza. Warto, by szkoła opracowała odpowiednią procedurę z myślą o sytuacjach, kiedy ściąganie uporczywie się powtarza.

Źródło: <http://www.oswiata.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/warto-uczyc-ze-sciaganiem-poplaca> (21.01.2017)

News

Jak zmienić nastawienie polskich uczniów do ściągania?

Prof. Mirosław Józef Szymański, socjologia oświaty, Instytut Badań Edukacyjnych: Wystarczy zmienić stosunek ucznia do szkoły. Jeśli uczeń chce się uczyć i cieszy się pracą, która go pasjonuje, nie ucieka się do takich sztuczek. Wystarczy popatrzeć, jak szybko pochłania wiedzę na temat komputera. Uczy się w domu, w szkole i nie trzeba go zachęcać. Dopóki szkołę traktuje się jako zło konieczne i przymus, uczeń stosuje różne formy ominięcia trudności. Jednak ściągania nie da się usunąć

w łatwy sposób. Jednorazowo można oczywiście karać przyłapanych na ściąganiu, ale to nie usunie zjawiska. Nie ściągają się, gdy są motywacje do uczenia się. Na lepszych uczelniach i w szkołach amerykańskich to zjawisko nie istnieje. Na studiach np. składa się ślubowanie i nikt nie chce przeżywać dyskomfortu z powodu jakiegoś kolokwium. Jeśli w życiu trzeba być uczciwym, to i w szkole, w każdej, nawet drobnej sprawie.

<https://www.tygodnikprzeglad.pl/jak-zmienic-nastawienie-polskich-uczniow-do-sciagania> (24.01.2017)

News

Grupa 1

EFEKTYWNA NAUKA

pomaga zapobiegać ściąganiu

Przede wszystkim jednak trzeba nauczyć dzieci i młodzież... się uczyć. Jak robić notatki, jak odróżniać rzeczy

najważniejsze od mniej istotnych, jak organizować materiał do nauczania się i – wreszcie – jak go zapamiętywać,

by utrwalił się na długo, a nie tylko do najbliższej klasówki.

Źródło: <http://www.oswiata.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/warto-uczyc-ze-sciaganie-nie-poplaca> (21.01.2017)

News

Grupa 2

Nieuczciwość w szkole

Pójście na łatwiznę jest zawsze mniej wymagające i mniej bolesne niż uczciwy i rzetelny wysiłek. Może właśnie dlatego już od najmłodszych lat szkolnych szukamy prostszej i łatwiejszej drogi. [...] Mała nieuczciwość z czasem staje się zawsze wielką. Kiedy tracimy wrażliwość na poczucie prawdy i prawości, nie ma rzeczy, których dla doraźnych korzyści nie bylibyśmy w stanie

uczynić. Stare polskie przysłowie mówi: „Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. Obyśmy już od najmłodszych lat potrafili uczyć się tego, co – mimo że trudne – jest wartościowe i dobre, by na starość nie wstydzić się spojrzeć w lustro na własną twarz.

Źródło: <http://www.niedziela.pl/artykul/16269/nd/Czy-sciaganie-w-szkole-jest-grzechem,dostep> (24.01.2017)

Uczeń musi znać konsekwencje oszukiwania

Nauczyciele powinni także jasno i otwarcie poinformować młodzież o konsekwencjach ściągania i je egzekwować, bez wyjątków i w sposób widoczny dla wszystkich w klasie, aktywnie monitorować sytuację podczas klasówek. Jeśli uczniowie będą wiedzieli, że szansa powodzenia ściągania jest niewielka, bo mogą być przyłapani, będą go rzadziej próbować. Podczas klasówki dobre efekty daje już samo kilkukrotne przypomnienie o bezwzględnym zakazie ściągania. Konsekwencje dla ściągających można stopniować

jak w piłce nożnej – na zasadzie żółtych i czerwonych kartek. Jeśli przyłapiemy ucznia na ściąganiu za pierwszym razem, dajemy karę ostrzegawczą (np. zabieramy ściągania, obniżamy ocenę o jedną), przy kolejnych przewinieniach kara powinna być surowsza. Warto, by szkoła opracowała odpowiednią procedurę z myślą o sytuacjach, kiedy ściąganie uporczywie się powtarza.

Źródło: <http://www.oswiata.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/warto-uczyc-ze-sciaganiem-poplaca> (21.01.2017)

Jak zmienić nastawienie polskich uczniów do ściągania?

Prof. Mirosław Józef Szymański, socjologia oświaty, Instytut Badań Edukacyjnych: Wystarczy zmienić stosunek ucznia do szkoły. Jeśli uczeń chce się uczyć i cieszy się pracą, która go pasjonuje, nie ucieka się do takich sztuczek. Wystarczy popatrzeć, jak szybko pochłania wiedzę na temat komputera. Uczy się w domu, w szkole i nie trzeba go zachęcać. Dopóki szkołę traktuje się jako zło konieczne i przymus, uczeń stosuje różne formy omięcia trudności. Jednak ściągania nie da się usunąć

w łatwy sposób. Jednorazowo można oczywiście karać przyłapanych na ściąganiu, ale to nie usunie zjawiska. Nie ściągają się, gdy są motywacje do uczenia się. Na lepszych uczelniach i w szkołach amerykańskich to zjawisko nie istnieje. Na studiach np. składa się ślubowanie i nikt nie chce przeżywać dyskomfortu z powodu jakiegoś kolokwium. Jeśli w życiu trzeba być uczciwym, to i w szkole, w każdej, nawet drobnej sprawie.

<https://www.tygodnikprzeglad.pl/jak-zmienic-nastawienie-polskich-uczniow-do-sciagania>
(24.01.2017)

KARTA PRACY NR 2

Oceń, czy te twierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

Twierdzenia do oceny	Prawda	Fałsz
Koty mają trzy łapy		
Ser robi się z jajek		
Po zimie przychodzi wiosna		
Dwuletnie dzieci umieją chodzić		
Jedna połowa nie jest większa od drugiej		
W roku przestępnym jest 12 miesięcy		

Oceń, czy te opinie/sądy są prawdziwe czy fałszywe.

Opinie/sądy do oceny	Prawda	Fałsz
Komputer jest lepszy od tabletu		
Polska ma bardzo dobrą drużynę siatkarek		
Jazda na rowerze jest trudniejsza od jazdy na rolkach		
Banany są smaczniejsze od jabłek		
Lepiej jest mieszkać na wsi niż w mieście		
Biologia jest trudniejsza od historii		

Scenariusz IV.2

TEMAT: Wartościowe rozmowy o wartościach.

CEL OGÓLNY: Uświadomienie uczniom roli wartości w kształtowaniu postaw i zachowań.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » omawia różne znaczenia słowa „wartościowy” oraz próbuje dokonać ich syntezy,
- » identyfikuje preferowane przez siebie wartości,
- » nadaje tytuł swojej wizualizacji wartości,
- » analizuje dylematy bohaterów i formułuje propozycje rozwiązań,
- » jest gotów do zachowań zgodnych z kluczowymi dla niego wartościami nawet kosztem dezaprobaty grupy,
- » prowadzi „Dziennik moich wartości”,
- » określa wartości pożądane w klasie.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst, objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach, wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz elementy wiedzy o kulturze, wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach, uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części, sygnaty konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu, tłumaczące sens, tworzy spójne wypowiedzi;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
- » w ramach etyki: zna i objaśnia podstawowe pojęcia związane z oceną moralną: dobro, zło, wartość, angażuje się w dyskusję na temat wybranych problemów moralnych.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » analiza przypadków
- » praca z tekstem przewodnim

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Wartości stanowią kluczowe wyznaczniki działań jednostki. Środkowy okres szkolny to etap rozwoju moralności konwencjonalnej, charakteryzującej się według L. Kohlberga podporządkowaniem regułom panującym w grupie oraz autorytetem. Dziecko jeszcze nie ocenia preferowanych wartości według kryterium zgodności z samym sobą i posiadanym światopoglądem, ale przede wszystkim zgodnie z dominującymi wzorcami w najbliższym otoczeniu. Ten konformizm o charakterze rozwojowym, choć postrzegany może być jako zagrożenie (szczególnie jeśli chodzi o uczniów z ryzykiem niedostosowania społecznego), stanowi też dobrą płaszczyznę kształtowania postaw właściwych. Rolą tego scenariusza jest uświadomienie uczniom możliwości niezgadania się na wszystkie wartości i zasady, które aktualnie gratyfikuje grupa, poprzez podjęcie próby zidentyfikowania własnych preferencji i nabycie umiejętności ich zastosowania w codziennym życiu. Taki dylemat: dostosować się do ogółu vs. pozostać sobą jest często udziałem uczniów zdolnych, u których obserwuje się wysokie nasilenie indywidualizmu. Wychowawca zatem, dostrzegając konflikt wartości u danego ucznia, powinien wesprzeć go celem eliminacji ryzyka wyalienowania z grupy lub też zbyt kompromisowego dostosowania się do niej.

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Prowadzący odczytuje uczniowi zdania prezentujące różne konteksty używania słów „wartościowy”, „warto”. Zadaniem ucznia jest próba odpowiedzi na pytania:

Kiedy określamy coś jako wartościowe?

O kim/o czym mówimy, że jest wartościowe?

Tata zastanawiał się, czy przed zapowiadany ulewami w ogóle warto myć samochód.

Znalezione obrazy okazały się bardzo wartościowe. Choć ich cena rynkowa jest stosunkowo niska, pokazały, jaką techniką posługiwali się malarze folklorystyczni.

Zeznania świadka są niezwykle wartościowe dla dalszego biegu sprawy.

Babcia mówi, że jej sąsiad to bardzo wartościowy człowiek. Stara się pomóc ludziom w najbliższym otoczeniu, choć sam niewiele ma.

Według dietetyków jabłka to jedne z najbardziej wartościowych owoców.

Mieliśmy dziś pogadankę z panem z banku o tym, czy warto oszczędzać.

Ubrania z kolekcji znanych projektantów są bardzo wartościowe.

Koleżanka mojej mamy mówi, że wartościowych filmów prawie nikt już dzisiaj nie chce oglądać.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Prowadzący powinien zwrócić szczególną uwagę na prospołeczne rozumienie tego, co wartościowe (użyteczne nie tylko dla jednostki, ale głównie dla grupy). Badania T. Knopika (2014) dotyczące rozumienia wartości przez uczniów wskazują, że bardzo silne jest utożsamienie wartościowości z osobistą korzyścią, jaką można odnieść dzięki danej rzeczy/osobie/zjawisku. Podane przykłady użycia słowa „wartościowy” skonstruowane są tak, aby pokazać różnorodność tego, co wartościowe. Pojawiająca się podczas percepcji tych zdań ambiwalencja jest dobrym punktem wyjścia do rozmowy ukierunkowanej na relatywny i kontekstualny charakter określenia „warto”.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. To, co najważniejsze...

Uczeń wycina figury z Karty pracy nr 1. Jego zadaniem jest zbudowanie z nich dowolnego obiektu, który będzie wizualizował to, co w jego życiu najważniejsze. Należy zadbać zarówno o kształt (ewentualnie kolor) elementów budujących finalną konstrukcję, jak i wartości określające poszczególne elementy. Trzy elementy nie mają przypisanej żadnej wartości – uczeń może przyporządkować im to, co sam uzna za istotne.

Uczeń wykorzystuje dowolną liczbę elementów.

Na zakończenie nadaje tytuł swojej pracy. Przykładowo:

„Rowerem przez świat”,

„Zapach dobra”.

2. Wiele hałasu o... wartości

Uczeń zapoznaje się z dwoma sytuacjami i zastanawia się, jak sam postąpiłby, gdyby to on był ich uczestnikiem.

Wspólnie z prowadzącym analizuje szanse i zagrożenia związane z danym rozwiązaniem sytuacji.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Podczas analizy hipotetycznych rozwiązań warto, aby prowadzący wspomagał ucznia w opracowywaniu strategii wdrożenia danej decyzji. Chodzi zatem o to, aby ćwiczenie nie było jedynie teoretycznym „gdybaniem”, ale okazją do zastanowienia się, jak można by sobie poradzić z konkretną decyzją ucznia w tej konkretnej klasie (np. klasie, do której uczęszcza uczestnik zajęć).

3. Dziennik moich wartości

Nauczyciel zachęca ucznia do prowadzenia „Dziennika moich wartości”. Zadaniem ucznia jest opisanie codziennych działań/zachowań zgodnych z preferowanymi wartościami lub też doświadczanych trudności w tym obszarze (np. konfliktu wartości).

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Uczeń prowadzi „Dziennik moich wartości” przynajmniej przez miesiąc. Istotne jest to, aby wychowawca miał możliwość powrotu do tematu podczas kolejnego spotkania indywidualnego tak, aby móc (za zgodą ucznia) omówić zgromadzone zapisy (lub przynajmniej wybrane sytuacje). Ćwiczenie ma charakter diagnostyczny – pozwala ocenić, na ile przeprowadzone zajęcia wzmocniły w uczniu gotowość do postępowania według własnych preferencji, nawet pomimo ryzyka dezaprobaty ze strony klasy/rówieśników.

ZAKOŃCZENIE

Prowadzący podaje instrukcję:

Wyobraź sobie, że Twoja klasa to niebo, na którym na razie nie świeci żadna gwiazda. Rozświetl je gwiazdami wartości. Jakimi gwiazdami chciałbyś/chciałabyś, aby świeciła Twoja klasa?

Uczeń przykleja na czarnej kartce w formacie A3 gwiazdy wycięte z Karty pracy nr 3. W środku każdej gwiazdy zapisuje nazwę wartości, która daje jej światło. Prowadzący zwraca uwagę, że gwiazdy są różnej wielkości, a więc też mogą dawać różną ilość światła. Uczeń wykorzystuje w ćwiczeniu dowolną liczbę gwiazd.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Można rozbudować metaforę nieba i gwiazd poprzez dodatkowe instrukcje:

Gwiazdy, które są najbliżej siebie, potrzebują swojego wzajemnego towarzystwa do przetrwania (dlatego np. gwiazdy z miłością i rodziną powinny być blisko siebie).

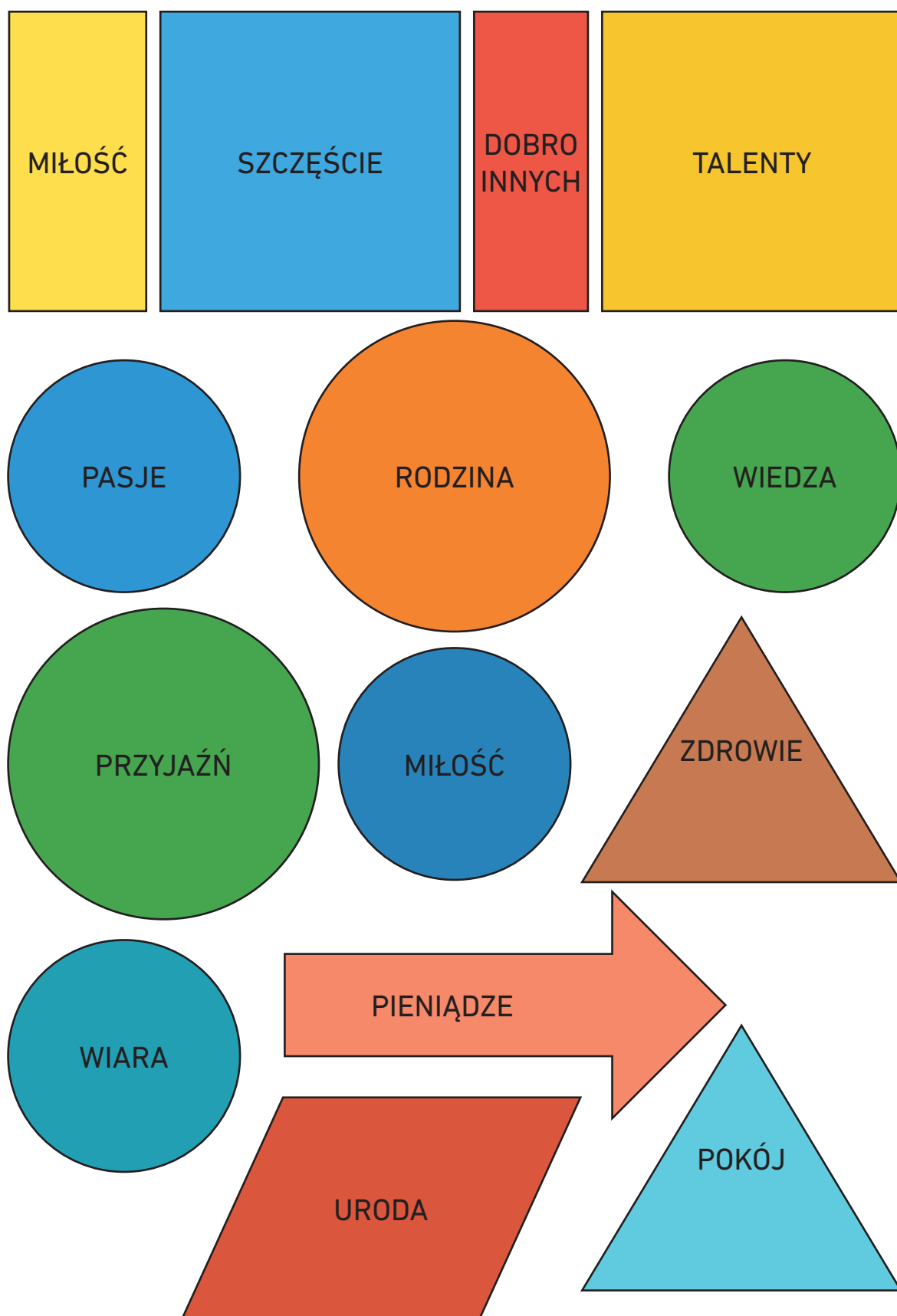
Wyznacz gwiazdę centralną Twojego gwiazdozbioru.

Stwórz dwie/trzy konstelacje gwiazd. Jak byś je nazwał?

KARTA PRACY NR 1

Wytnij poniższe elementy i utóż z wybranych obiekt/figurę prezentującą/
prezentującą Twoje wartości.

Iga (11 lat) – Nie wiem, czy Wy mnie zrozumiecie, ale ktoś przecież musi! Na nikogo w mojej klasie, niestety, liczyć nie mogę. Czasem mam wrażenie, że albo ja żyję w innym świecie, albo oni. Czy te światy są różne, czy my nie potrafimy się porozumieć?

Uwielbiam czytać książki, a szczególnie poezję i biografie. Czuję, że wtedy jestem tak blisko drugiego człowieka. Tak jakby poznaję go od środka, odkrywam jego tajemnice, zdobywam kolejne cenne wskazówki, z których buduję portret. To mnie fascynuje. Sama też piszę wiersze i czuję, że w przyszłości chciałabym zajmować się literaturą. W mojej klasie jednak czytanie książek uważane jest za totalną stratę czasu. Wszyscy śmieją się ze mnie i nazywają mnie mamutem... Bo podobno takie okazy jak ja dawno wyginęły. Nie chcę być mamutem, ale normalną dziewczyną, którą ktoś w końcu zrozumie i polubi. Czasem myślę, że wystarczyłoby tylko rzucić książki i problem sam by się rozwiązał...

Bartek (12 lat) – Rano – piłka, w południe – piłka, po południu – piłka, wieczorem – piłka. Moje życie to piłka, sport, ruch. Nie potrafię usiedzieć w miejscu. Koledzy uważają mnie za świetnego zawodnika i zawsze zależy im, żebym grał w ich drużynie. Ostatnio zauważyłem jednak, że traktują mnie trochę inaczej. Już kilka razy mówi, że jestem naiwny, ponieważ nie chcę, tak jak oni, przeklinać na boisku i przymykać oczu na oszustwa i brutalne faule. Mój tata zawsze mi mówił, że podstawą sportu jest uczciwość i kultura osobista. Zgadzałem się z nim do tej pory, ale teraz już nie wiem. Nie chcę być uważany za naiwnego, tęsknię do czasu, kiedy wszyscy uznawali mnie za bohatera i superzawodnika.

Scenariusz IV.3

TEMAT: Moja idealna klasa.

CEL OGÓLNY: Kształtowanie pozytywnej postawy w stosunku do kolegów i koleżanek oraz szkoły jako miejsca umożliwiającego uczniom bycie sprawczym.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » ocenia atmosferę i relacje między uczniami w klasie,
- » ocenia własne postępowanie w kontekście relacji z innymi,
- » wie, że inni ludzie wpływają na to, co myślimy o sobie i jak się oceniamy,
- » wie, że atmosfera w klasie zależy od poznania i zaakceptowania jej członków,
- » doskonali umiejętność swobodnej wypowiedzi i prezentacji swoich poglądów.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części, sygnaty konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu, tłumaczące sens, wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje, formułuje pytania do tekstu, dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów;
- » w ramach języka obcego nowożytnego: uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych dotyczących człowieka (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania), przedstawia swoje upodobania i uczucia;
- » w ramach etyki: wyjaśnia, co to znaczy, że klasa jest dobrem wspólnym: podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego klasy, angażuje się we wspólne działania realizowane przez koleżanki i kolegów z klasy, zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady, zna swoje podstawowe prawa i obowiązki (ucznia, dziecka) oraz wypełnia własne obowiązki.

METODY PRACY:

- » burza mózgów
- » rozmowa kierowana

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » flipchart
- » papier A4
- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Uwaga Konkurs! – Idealny Dzień

Prowadzący czyta głośno ogłoszenie dyrektora szkoły:

Drodzy Uczniowie, wracacie właśnie po dodatkowych feriach do szkoły. Jesteście wypoczęci i wszyscy macie świetne humory. Chcielibyście, żeby teraz Wasze szkolne życie wyglądało zupełnie inaczej? Ogłaszam konkurs na plan absolutnie niezwykłego dnia – Idealnego Dnia. Gotowi do twórczej pracy? Start.

Nauczyciel zwraca się z pytaniami do uczniów:

Dziś wszystko w Waszej klasie musi się udać. Jak myślicie, co będziemy w taki dzień robić? Zaznaczcie to na diagramie myśli – Karta pracy nr 1.

Po zakończeniu zadania następuje prezentacja prac na forum klasy.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Co zmieniłbym w mojej klasie?

Po wyobrażeniu sobie idealnej klasy możecie podsumować, co należałoby zmienić w mojej realnej klasie? Uczniowie dyskutują w parach, a następnie łączą się w czwórki, potem w szóstki. Na koniec przedstawiają końcowy efekt na plakacie zatytułowanym „W mojej klasie zmieniłbym...”.

2. Najlepszy nauczyciel

Uczniowie rozmawiają w grupach i decydują, któremu nauczycielowi przyznać zwycięzców w poszczególnych kategoriach „Nauczyciela naj...”.

Konkluzja: wielu nauczycieli jest naj-lepszych w określonej sferze. Warto to docenić.

3. Dlaczego akurat ta klasa jest najlepsza?

Nauczyciel informuje:

Wyobraźcie sobie, że do naszej klasy doszedł nowy uczeń. Jak odpowiemy na jego pytanie, dlaczego akurat ta klasa jest najlepsza?

Uczniowie kończą zdania na karteczkach samoprzylepnych, które następnie są wywieszane na tablicy lub kartonie. Uczniowie starają się łączyć odpowiedzi w kategorie, jest to ćwiczenie na umiejętność klasyfikacji.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Celem lekcji jest diagnoza relacji między uczniami w klasie, wzmocnienie poczucia przynależności do danej grupy, uświadomienie dzieciom, że atmosfera w grupie zależy od wszystkich jej członków, ale także od nauczyciela. Ewaluacji zajęć należy dokonać na następnej lekcji.

4. Idealna szkoła lub Maszyna dobrej współpracy

Teraz na podstawie idealnej klasy czy potraficie teraz stworzyć idealną szkołę? Otrzymujecie materiały, które pozwolą stworzyć przestrzenną pracę pt. „Idealna

szkoła”. Może to być wizja futurystyczna np. budynek szkolny będzie o wiele większy i nowocześniejszy, swym wyglądem przypominający stację badawczą. Zamontowane zostaną szyberdachy, które w razie potrzeby mogą być zasunięte i stać się bieżniami. Zdobywanie wiedzy będzie łatwe i przyjemne dzięki specjalnym tabletkom wiedzy – „Inteligentnym cukierkom” – w różnych kolorach i smakach w zależności od rodzaju przedmiotu, którego chcemy się nauczyć.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

W zależności od relacji panujących w klasie można skupić się bardziej na stosunkach między uczniami. Wówczas zamiast ćwiczenia „Idealna szkoła” można zaproponować ćwiczenie „Maszyna dobrej współpracy”. Polega ono na pomyśleniu o swojej współpracy z jedną konkretną osobą, stworzeniu listy wad, jakie pojawiają się w relacjach (dotyczących komunikacji, praktycznych problemów, wpływu innych osób). Następnie zadaniem uczniów jest narysowanie w sposób symboliczny urządzenia, które zawierałoby elementy ulepszonej, dobrej współpracy między częściami maszyny. Istotne jest, by projekt ulepszonej współpracy uwzględniał postęp od stanu wyjściowego i stanowił realny krok w kierunku współpracy idealnej.

ZAKOŃCZENIE

Na zakończenie uczniowie tłumaczą poniższe sentencje i dzielą się spostrzeżeniami, jak je rozumieć. Następnie próbują stworzyć podobne hasła w języku polskim.

When **'i'** is
replaced by **'we'**

Even
'illness'
Becomes
'Wellness'

T – Together
E – Everyone
A – Achieves
M – More

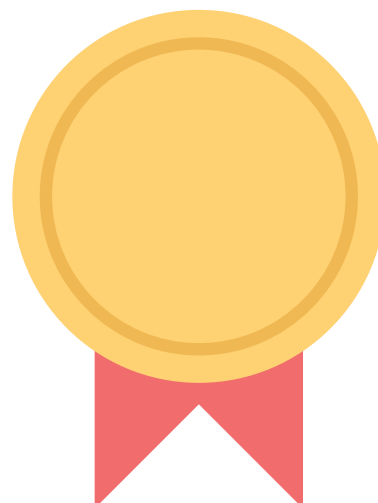
**TEAMWORK
DIVIDES THE TASK**
— & —
**MULTIPLIES THE
SUCCESS**

NAUCZYCIELE NAJ- .....

Wybierzcie spośród swojej kadry nauczycielskiej TOP 10 w następujących kategoriach. Możecie stworzyć swoje kategorie i przyznać także nagrody specjalne.

IDEALNA KLASA

Na klasowym blogu Kasia rozpoczęła wątek: Idealna klasa – czy ona w ogóle istnieje? Jaka powinna być? Oto wypowiedzi koleżanek i kolegów.

Uporządkuj je od najbardziej cennej cechy do najmniej ważnej. Zaprezentuj swój ranking cech i uzasadnij wybór.

- » mała, do 16 osób
- » dobrze zgrana
- » uczniowie powinni stać za sobą murem
- » wszyscy okazują sobie szacunek
- » można liczyć na kumpli w ciężkich chwilach
- » dobrze, gdyby miała fajną, kreatywną wychowawczynię
- » idealna klasa powinna uczyć się w miarę dobrze, nie wplątywać się w żadne skandale
- » każdy jest miły dla siebie
- » wszyscy przestrzegają reguł kultury językowej
- » fajnie byłoby często organizować wyjścia i wycieczki
- » każdy robi to, co chce
- » super, jeśli klasa jest solidarna
- » każdy wie, jak należy się zachować
- » uczniowie przestrzegają zasad savoir vivre

Scenariusz IV.4

TEMAT: Przyszłość zależy od nas.

CEL OGÓLNY: Kształtowanie poczucia kompetencji i motywacji wewnętrznej uczniów.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » wymienia swoje mocne strony i zalety,
- » potrafi wypowiadać się pozytywnie o sobie,
- » poznaje wartości kierujące życiem człowieka i wie, że są niezbędnym elementem właściwego rozwoju,
- » wie, że jego przyszłość zależy od jego wyborów i decyzji,
- » rozumie, że wybory, jakich dokonuje, mają swoje konsekwencje,
- » ma świadomość upływającego czasu.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: rozwija zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kieruje się tymi wartościami, rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi, rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście oraz świadomie wykorzystuje do tworzenia własnych wypowiedzi;
- » w ramach przyrody: przyjmuje postawę współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez: działania na rzecz środowiska lokalnego; wrażliwość na piękno natury, a także ładu i estetyki zagospodarowania najbliższej okolicy; świadome działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody.
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: kształtuje umiejętności przyjęcia integralnej wizji osoby, kieruje własnym rozwojem, podejmuje wysiłek samowychowawczy zgodnie z uznawanymi normami i wartościami, jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
- » w ramach etyki: wie, że ze względu na swoją wartość – osobową godność – jest równie wartościowym człowiekiem, jak inni ludzie, zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady.

METODY PRACY:

- » burza mózgów
- » praca indywidualna

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » kartka A4, kolorowe pisaki
- » duży litrowy stoik z napisem „24 godziny”
- » sześć piłeczek pingpongowych
- » ryż lub kasza manna
- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » timer

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Scenariusz przewidziany jest na zajęcia indywidualne, ale po niezbędnych modyfikacjach może także służyć jako scenariusz zajęć grupowych.

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Jedna minuta – ile trwa?

Nauczyciel prosi ucznia o wypisanie wszystkich możliwych czynności, które jest w stanie zrobić w ciągu jednej minuty – Karta pracy nr 1. Uczeń czyta głośno swoje pomysły. Nauczyciel proponuje, aby to sprawdzić. Mierzy czas timerem, a uczeń wykonuje przez minutę różne czynności. Podsumowując ćwiczenie, prowadzący pyta ucznia, czy według niego minuta to dużo czasu?

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Roślina

Uczeń dostaje czystą kartkę papieru formatu A3 oraz flamastry. Nauczyciel wyjaśnia, że zadaniem ucznia jest namalowanie rośliny, która ma korzenie, łodygę, liście i kwiat. Na korzeniach ma wypisać swoje zdolności, talenty i umiejętności, które według niego są jego mocną stroną. Następnie na łodydze wypisuje osoby, które wspierają go, pomagają mu w kształtowaniu jego osobowości, charakteru. Natomiast na płatkach kwiatu wypisuje to, jakim człowiekiem chciałby być, kim chciałby zostać. W środku kwiatka może wpisać swoje imię.

Ćwiczenie można podsumować, nawiązując do rozwoju rośliny. Aby prawidłowo wzrastała, musi mieć solidne i mocne korzenie. Łodyga daje wsparcie dla kwiatu, rozprowadza ważne dla rozwoju substancje. Natomiast kwiat to efekt ciężkiej pracy całej rośliny, coś, co można osiągnąć, aby stać się wartościowym człowiekiem.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Gdy uczeń odmawia namalowania rośliny, można skorzystać z proponowanej Karty pracy nr 2.

Jeżeli uczeń ma jasno sprecyzowane swoje cele, ćwiczenie nie sprawia mu trudności, może dorysować listki, na których wpisuje instytucje, które mogą pomóc mu w realizacji jego planów. Ćwiczenie to sprawia trudności dzieciom osiagającym słabsze wyniki w nauce, nie posiadają jasno sprecyzowanych zainteresowań oraz mają słabsze wsparcie rodziców i osób bliskich. Dlatego też znaczącą rolą nauczyciela jest wsparcie ucznia, nakierowanie go oraz pomoc w lepszym poznaniu siebie. Ważna jest tu rozmowa, w której uczeń będzie odkrywał swoje mocne strony, ponieważ dobre poznanie siebie pozwala na lepsze zaplanowanie własnej przyszłości.

2. Piramida wartości

Kolejne ćwiczenie polega na wybraniu spośród karteczek z wypisanymi wartościami – Karta pracy nr 3 – takich, które uczeń uważa za ważne, i ułożenie ich w postaci piramidy. Na jej szczycie będą wartości priorytetowe. Uczeń dostanie też trzy puste karteczki – tu powinien wpisać własne pomysły.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ćwiczenie ma pokazać uczniowi, że aby osiągnąć zaplanowany cel, należy kierować się wartościami, które stanowią ważny element naszego życia. Każdy człowiek powinien to sobie uświadomić i uwzględniać przy podejmowaniu decyzji. Ważne jest podsumowanie tego ćwiczenia taką konkluzją.

3. Słój czasu

Stawiamy przed uczniem duży, litrowy słoć z napisem „24 godziny”, sześć piłeczek pingpongowych i kilogram ryżu (lub kaszy manny). Wyjaśniamy, że słoć oznacza ilość czasu, jakim człowiek codziennie dysponuje, a piłeczki pingpongowe to codzienne obowiązki (lekcje domowe, pomoc w domu, opieka nad zwierzętami itp.). Uczeń ma napisać na każdej piłce wybrany przez siebie obowiązek. Ryż oznacza przyjemności (zabawa, spotkania z koleżankami/kolegami, oglądanie telewizji, czytanie książek itp.). Nauczyciel prosi, aby uczeń wypełnił słoć mieszanką tyłu obowiązków i przyjemności, ile zdoła w nim zmieścić. Jeśli zacznie od ryżu, może mieć kłopoty z włożeniem piłeczek. Jeśli zacznie od piłeczek, wsypany później ryż wypełni przestrzeń między nimi i wszystko doskonale się zmieści.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ćwiczenie wymaga wyjaśnienia. Jeżeli damy pierwszeństwo obowiązkom oraz ważnym zadaniom (mówiąc to, napetniamy słoć piłeczkami), zawsze będziemy mieli czas na przyjemności (wsypujemy ryż, który wypełnia wolne przestrzenie). Natomiast, jeśli zaczniemy od przyjemności oraz łatwych i nieistotnych spraw (wsypujemy do słoja sam ryż), często nie będziemy mieli już czasu, siły ani chęci, by podejmować trudne i ważne zadania (bezszykownie usiłujemy wepchnąć wszystkie piłeczki do słoja).

Źródło: Ćwiczenie na podstawie: Koźmioska I., Olszewska E., *Z dzieckiem w świat wartości*. Warszawa 2007, s. 98–99.

Ćwiczenie ma pokazać uczniowi, że jego przyszłość zależy od jego wyborów. Człowiek podejmuje decyzje i jest reżyserem własnego życia. To, jak potoczy się jego przyszłość, w dużej mierze zależy od niego.

ZAKOŃCZENIE

Zadaniem ucznia jest odpowiedzieć na pytania na kolorowych karteczkach: *Co chcę zmienić w sobie w najbliższym półroczu? Co zrobię dla siebie? Co zrobię dla drugiego człowieka?*

Następnie uczeń składa karteczki i podpisuje je swoim imieniem, wrzuca do przygotowanej koperty. Nauczyciel zakleja kopertę, pisze na niej aktualną datę i imię dziecka. Tłumaczy, że na ostatnich zaplanowanych zajęciach odda karteczki i uczeń sam oceni, czy udało mu się zrealizować postanowienia.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Należy przypominać dziecku o tych postanowieniach na kolejnych zajęciach. Warto ustalić termin ostatniego spotkania i poinformować o tym ucznia. Jeżeli spotkań będzie jeszcze kilka, można skrócić czas oddania karteczek.

Jakie czynności jesteś w stanie wykonać w przeciągu jednej minuty?
Wypisz własne pomysły w chmurkach.

Jakie czynności jesteś w stanie wykonać w przeciągu jednej minuty?
Wypisz własne pomysły w chmurkach.

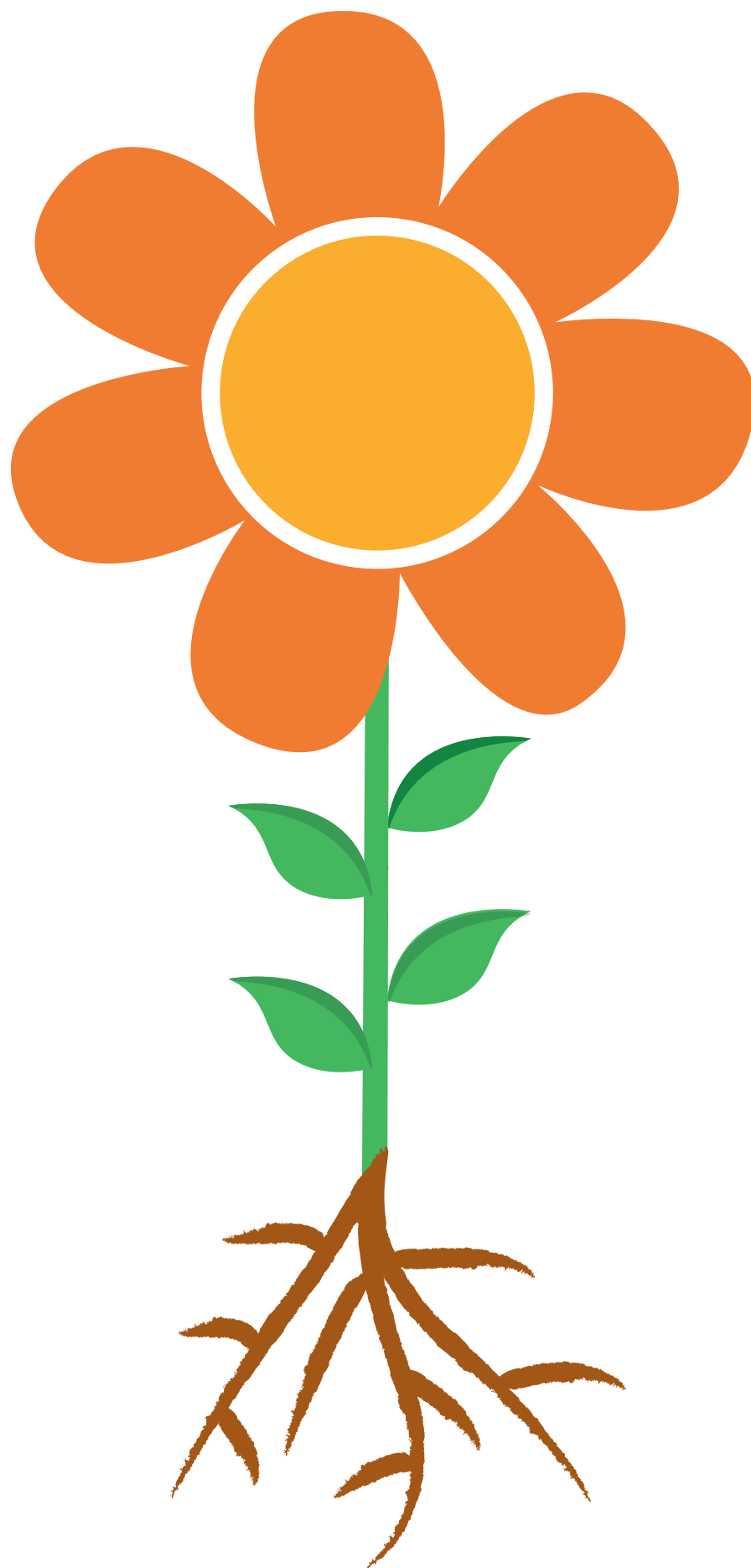

Jakie czynności jesteś w stanie wykonać w przeciągu jednej minuty?
Wypisz własne pomysły w chmurkach.

Jakie czynności jesteś w stanie wykonać w przeciągu jednej minuty?
Wypisz własne pomysły w chmurkach.

miłość

praca

obowiązki

wiara

nauka

rodzina

przyjaciele

pieniądze

rozwój własny

wykształcenie

ofiara

poświęcenie

sława

pomoc

bezinteresowność

kariera

bogactwo

Scenariusz IV.5

 TEMAT: U źródeł konfliktu.

 CEL OGÓLNY: Poznanie przyczyn powstawania konfliktów w grupie oraz opanowanie strategii przeciwdziałania im.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » podaje przykłady „zderzeń” w konflikcie,
- » współpracuje z innymi,
- » dokonuje interpretacji tekstu,
- » dokonuje modyfikacji tekstu zgodnie z własnymi poglądami,
- » formułuje zasady z rozsypanki wyrazowej,
- » dokonuje krytycznej oceny swojego zachowania w grupie.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia; wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz elementy wiedzy o kulturze, tworzy spójne wypowiedzi, rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- » w ramach etyki: wie, że konflikty są jednym z elementów życia społecznego, potrafi rozwiązywać konflikty (np. w szkole, w domu), nie uciekając się do przemocy;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: rozumie, jak budowane są relacje międzyosobowe, wyjaśnia ich znaczenie w rozwoju społeczno-emocjonalnym.

 METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » analiza przypadków
- » praca z tekstem przewodnim

 ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Konflikt jest naturalnym elementem relacji społecznych. Wynika z konfrontacji, jaka dokonuje się między podmiotami zróżnicowanymi pod względem wartości, preferencji, poglądów. Poradzenie sobie z konfliktem służy lepszemu zrozumieniu zarówno motywacji, punktów widzenia innych osób, jak i własnych pobudek oraz zachowań. Problemem jest zbyt duża częstotliwość pojawiania się konfliktów w klasie, świadcząca o braku wypracowania przez grupę metod radzenia sobie z negatywnymi emocjami. Proponowany scenariusz ma za zadanie uświadomić uczniom przyczyny powstawania konfliktu oraz zapoznać ze skutecznymi sposobami ich rozwiązywania.

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Prowadzący informuje uczniów o temacie zajęć, a następnie wyjaśnia, że słowo konflikt pochodzi od łacińskiego słowa *conflictus* oznaczającego zderzenie. Zadaniem uczniów jest znalezienie jak największej odpowiedzi na pytanie:
Co może zderzać się w konflikcie?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Skupienie uwagi uczniów na etymologii słowa, oprócz rozwijania kreatywności i pełniejszego zrozumienia znaczenia kluczowego podczas zajęć pojęcia, poszerza również świadomość językową (źródła poszczególnych słów i ich osadzenie w tradycji i kulturze).

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Przykazania oszczędzania na myśleniu

Prowadzący wyświetla na tablicy interaktywnej (ew. rozdaje uczniom kserokopie) osiem przykazań oszczędzania na myśleniu opracowanych przez Z. Pietrasińskiego:

1. Zamiast mozolnie dzielić włos na czworo, miej o wszystkim proste i nieodwołalne zdanie.
2. Wierz niezachwianie w swą wyjątkową intuicję i mądrość.
3. Myślących inaczej miej za durniów.
4. Najmniej się zmęczysz, patrząc na sprawy tylko z własnej perspektywy.
5. Zakrzykuj problemy i zwałaj winę na innych.
6. Na krytykę odpowiadaj atakiem furii.
7. Nie trać czasu na przewidywanie, a już w żadnym przypadku nie kontroluj swoich przewidywań.
8. Uprawiaj myślenie życzeniowe: prawdą jest i stanie się to, czego bardzo pragniesz.

Źródło: Z. Pietrasiński, *Mądrość, czyli świetne wyposażenie umysłu*, Warszawa 2001, s. 24.

Uczeń następnie odpowiada na pytania:

Z którymi z podanych „przykazań” zgadzasz się, a z którymi nie? Uzasadnij swój wybór?

Czy dostrzegasz w swoim najbliższym otoczeniu osoby postępujące według tych zasad?

Co by było, gdyby wszyscy ludzie zachowywali się według tych przykazań?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

W przypadku uczniów młodszych warto, aby prowadzący omówił na forum poszczególne przykazania. Słowa/wyrażenia wymagające dodatkowego wyjaśnienia: furia, mozolnie, kontrolowanie swoich przewidywań.

Grupy omawiają na forum efekty swojej pracy nad interpretacją tekstu, wnioski zaś formułują, wykorzystując następane ćwiczenie.

2. Transformacje ośmiu przykazań

W ramach podsumowania pracy w grupach uczniowie przekształcają przykazania oszczędzania na myśleniu w taki sposób, aby stały się zasadami, które w pełni akceptują.

Grupy prezentują swoje pomysły. Z pomocą prowadzącego ustalana jest wspólna wersja zasad, która powinna zostać zapisana na flipcharcie lub tablicy.

3. Zasady grupowego bon tonu

Uczniowie pracują w parach. Rozcinają wyrazy zawarte w Karcie pracy i układają z nich przynajmniej pięć sensownych i zgodnych z ich przekonaniem „przykazań”. Przy konstruowaniu każdej zasady mogą wykorzystać maksymalnie siedem słów (przy czym formę gramatyczną każdego wyrazu można dowolnie zmieniać oraz dodawać dowolne przyimki i zaimki).

PRZYKŁAD

Kiedy Kochamy, zawsze klasą będziemy.

Jeśli myślimy o klasie, wygrywamy!

WSKAZÓWKA METODYCZNA

W zależności od możliwości poznawczych uczniów oraz aktualnych celów wychowawczych prowadzący może dowolnie modyfikować tabelę np. poprzez dodanie dodatkowej kolumny lub też zmianę słów. Ćwiczenie jest też okazją do przypomnienia części mowy, np. czym są zaimki i przyimki.

ZAKOŃCZENIE

Zadaniem uczniów jest zastanowienie się nad pytaniem:

Jakie moje dotychczasowe zachowania mogły przyczynić się do powstawania konfliktów w klasie/grupie?

Uczniowie zapisują anonimowe odpowiedzi na kartkach A4, a następnie gniotą te kartki, tworząc papierowe kulki, i wrzucają je do ustawionego pośrodku sali kosza na śmieci. Kosz powinien być ustawiony w odległości ok. 3 m od uczniów tak, aby trafienie do niego stanowiło pewną trudność. Jeżeli komuś nie uda się trafić za pierwszym razem, ponawia próbę, prowadzący zaś komentuje:

Pozbycie się negatywnych zachowań nie jest proste. Warto jednak próbować, bo na pewno po jakimś czasie to się uda tak, jak ostatecznie wszystkim Wam udało się wrzucić kulkę do kosza.

Teraz nasze wszystkie przewinienia względem grupy mogą trafić na śmietnik. Dbajmy zatem o czystość w naszej klasie!

Rozetnij wyrazy i zbuduj zdania przedstawiające zasady pracy w grupie.

jeśli	pomagać/szkodzić	zawsze	człowiek	cieszyć się/smucić się
kto	kłócić się/żyć w zgodzie	nigdy	ten/to	ptać/nie ptać
co	myśleć/nie myśleć	często	przyjaciół	wygrywać/nie wygrywać
kiedy	kochać/nie kochać	czasem	klasa	być/nie być
mimo	czekać/nie czekać	wówczas	nauczyciel	spóźniać się/nie spóźniać się
każdy	ufać/nie ufać	potem	rodzina	pomagać/nie pomagać

Scenariusz IV.6

TEMAT: Kto wymyślił oceny? O sensie oceniania.

CEL OGÓLNY: Uświadamianie sobie przez uczniów roli ocen w procesie samorozwoju.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » zna szerokie znaczenie pojęcia „ocena”,
- » wie o pozytywnych i negatywnych dla emocji i uczuć skutkach ocen,
- » rozumie potrzebę oceniania,
- » potrafi wykorzystać informacje płynące z ocen w konstruktywny sposób.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: doskonalą ciche i głośne czytanie, dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
- » w ramach etyki: rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia: radość, smutek, strach, gniew, akceptacja, duma, przyjemność, przykrość, poczucie szczęścia, poczucie wstydu, poczucie winy, zazdrość, posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » Test Odległych Konsekwencji
- » pogadanka

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3
- » kostka do gry w kości

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Zajęcia ukierunkowane są na poszerzanie wiedzy uczniów na temat znaczenia oceny w procesie samorozwoju. Szczególną rolę spełnia ocena szkolna. Dostarcza ona uczniowi wiedzy na temat jego własnych możliwości, pozwala określić swój status w grupie rówieśniczej i odpowiednio go zmieniać, ma wpływ na motywację, kształtowanie zainteresowań i nabywanie wiedzy.

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Uczeń czyta poszczególne zdania z Karty pracy nr 1. Po przeczytaniu każdego zdania nauczyciel pyta:

Jaka informacja jest zawarta w tym zdaniu? Czy jest to informacja pozytywna, czy negatywna?

Kogo/czego ona dotyczy?

Jak mogła czuć się osoba, słysząc takie zdanie o sobie?

Co mogła pomyśleć na swój temat?

Czy opinia na temat przedmiotu (np. samochodu) lub miasta dotyczyć może również człowieka? W jaki sposób?

Jaki wpływ może to mieć na jego dalsze działanie, życie?

Uczeń zakreśla jednym kolorem wszystkie zdania zawierające informacje pozytywne, innym kolorem – zdania o wydźwięku negatywnym. Raz jeszcze odczytuje je z podziałem na pozytywne i negatywne.

Nauczyciel pyta:

Czym są informacje zawarte w tych zdaniach?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Powyższe ćwiczenie ma zwrócić uwagę uczniów na to, że „ocena” jest pojęciem szerszym niż to, z którym na ogół im się kojarzy.

Ocena to: 1. opinia o czymś lub o kimś dokonana w wyniku analizy; 2. określenie rozmiaru lub zakresu czegoś; 3. określenie materialnej wartości czegoś; 4. umowny sposób zakwalifikowania pracy i postępów ucznia lub studenta.

Źródło: *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2015.

Podczas pracy ucznia prowadzący pilnuje, by odpowiedział on na wszystkie pytania.

W klasie starszej można dodatkowo wprowadzić ćwiczenie, w którym uczniowie poszukują synonimów do słowa „ocena”.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Oceniać czy nie oceniać?

Zadaniem uczniów jest zapoznanie się z pięcioma różnymi sytuacjami i określenie roli, jaką pełnią oceny w każdej z poszczególnych sytuacji – Karta pracy nr 2.

Pytania pomocnicze:

O czym informują oceny w poszczególnych sytuacjach?

Jakie byłyby konsekwencje podjęcia danego działania przez osoby, które otrzymały negatywną ocenę?

2. Świat bez ocen

Nauczyciel pyta:

Co by było, gdyby na świecie nie było ocen? Podaj jak najwięcej konsekwencji.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ćwiczenie to stanowi jedną z prób pomiaru myślenia twórczego zainspirowaną koncepcją kreatywności J. Guilforda. Test Odległych Konsekwencji wymaga od ucznia wyjścia poza perspektywę „tu i teraz” i wymyślenia skutków niewystępowania danego zjawiska w rzeczywistości. Z jednej strony ćwiczenie stymuluje płynność, oryginalność i giętkość myślenia, z drugiej zaś pozwala lepiej zrozumieć analizowane zjawisko, jakim jest ocenianie.

3. Ocena rodziców

Nauczyciel pyta ucznia:

Czy lubisz, kiedy rodzice Cię chwalą i doceniają?

Czy wiesz, co cenią w Tobie rodzice?

Czy bywa tak, że oceniają Cię krytycznie?

Czy lubisz ten rodzaj komunikatów?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto zachęcić dziecko do rozmowy z rodzicami na temat tego, co oni w nim cenią. Dobrze byłoby najpierw poznać sytuację rodzinną ucznia, aby nie dopuścić do tego, że informacja zwrotna od rodziców będzie dla niego niekorzystna. Wielu uczniów, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ma zaniżoną samoocenę i poczucie własnej wartości. Dzieje się tak wskutek licznych trudności, jakich doświadczają w szkole i poza nią. Potrzebują więc dużego wsparcia ze strony dorosłych, w tym rodziców. Pozytywna ocena, dostrzeganie mocnych stron i mówienie dziecku o tym jest czynnikiem budującym właściwą samoocenę, która jest ważna dla jego prawidłowego rozwoju psychofizycznego. Treści te powinny być tematem rozmów z rodzicami, szczególnie tymi, którzy nie zapewniają właściwego wsparcia swoim dzieciom w tym zakresie.

ZAKOŃCZENIE

Prowadzący mówi:

Pisałeś sprawdzian z przyrody. Wydaje Ci się, że dobrze go napisałeś. Weź do ręki kostkę i rzuć nią. Ilość oczek, które trafisz, to ocena, jaką dostałeś.

Uczeń rzuca. Nauczyciel pyta:

Co czujesz, dowiedziawszy się o tej ocenie?

Jaki wpływ ma ta ocena na Twoje działanie? Zaznacz to na Karcie pracy nr 3.

Co możesz z tym zrobić?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto podkreślić podczas omawiania tego ćwiczenia z uczniem, że ocena będąca wynikiem rzutu kostką jest przypadkowa, a więc nie określa faktycznego poziomu wiedzy z przyrody. Sens oceny sprowadza się do wskazania aktualnej wiedzy i umiejętności oraz określenia, co można zrobić więcej, aby ta ocena była wyższa. Uczniowie mogą podać przykłady przypadkowych ocen, np. losowanie, oddanie do oceny pracy, której nie jest się autorem.

Po przeczytaniu każdego zdania odpowiedz na pytania nauczyciela.

1. Trener stwierdził, że Piotrek jest świetnym bramkarzem.
2. Pan Nowak jest dobrym pracownikiem.
3. Audi to jest bardzo dobry samochód.
4. Weronika powiedziała, że jej siostra jest bałaganiarą.
5. Moja mama jest świetną kucharką.
6. Nauczyciel języka polskiego postawił Martynie szóstkę z wypracowania.
7. Paryż to jest piękne miasto.
8. Mama powiedziała, że Zosia nie jest systematyczna w nauce.
9. Papierosy są szkodliwe dla zdrowia.
10. Wychowawca stwierdził, że Bartek jest nieposłuszny.
11. Tatry to są piękne góry.
12. Nauczycielka języka angielskiego pochwaliła Kamila. Powiedziała, że jest bardzo zdolnym uczniem.

Każdy trener ocenia kondycję swojego zawodnika przed startem w zawodach.

Warunkiem otrzymania prawa jazdy jest uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu.

Każda osoba starająca się o wyjazd zagraniczny musi zdać egzamin z języka używanego w kraju, do którego chce wyjechać. Oceny powyżej 3 dają możliwość ubiegania się o stypendium.

Żeby zostać lekarzem, trzeba uzyskać pozytywną ocenę z egzaminu państwowego.

Zanim dany pomysł na film zostanie zrealizowany, musi zostać oceniony przez kilku krytyków.

Każdy trener ocenia kondycję swojego zawodnika przed startem w zawodach.

Warunkiem otrzymania prawa jazdy jest uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu.

Każda osoba starająca się o wyjazd zagraniczny musi zdać egzamin z języka używanego w kraju, do którego chce wyjechać. Oceny powyżej 3 dają możliwość ubiegania się o stypendium.

Żeby zostać lekarzem, trzeba uzyskać pozytywną ocenę z egzaminu państwowego.

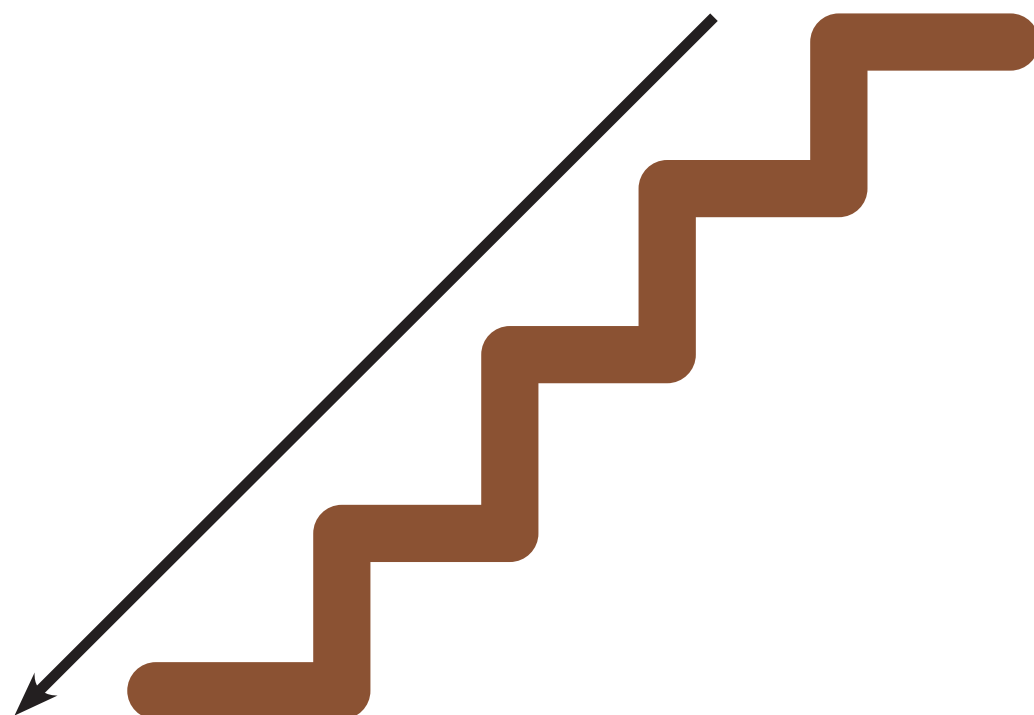
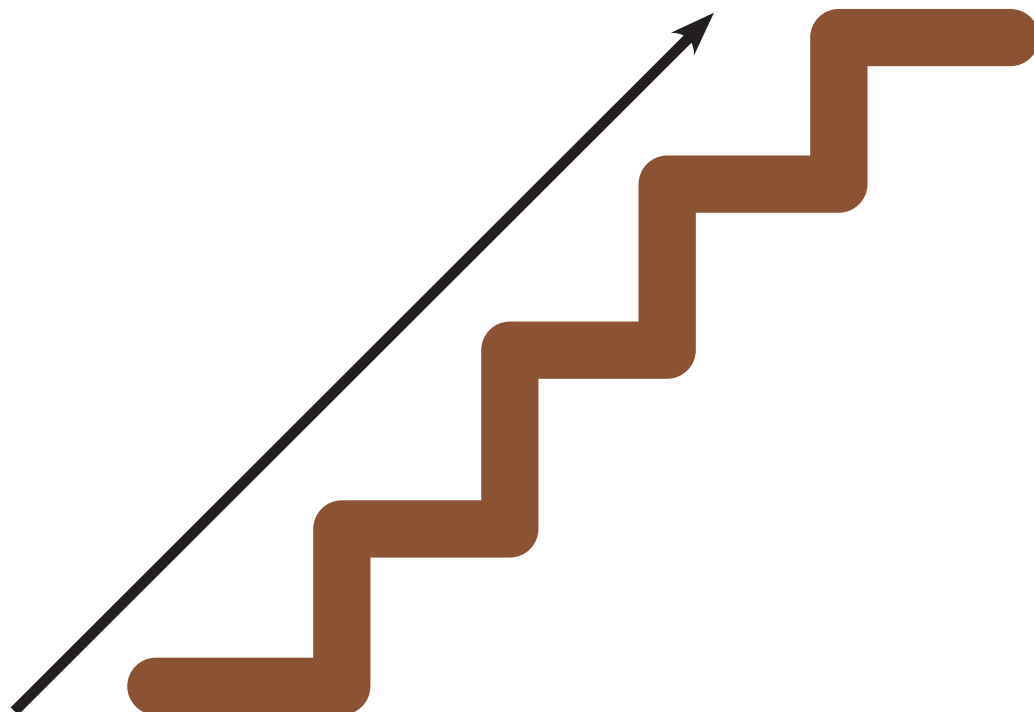

Zanim dany pomysł na film zostanie zrealizowany, musi zostać oceniony przez kilku krytyków.

KARTA PRACY NR 3

Dopisz swoje imię na tej strzałce, która będzie symbolizowała Twoje działanie po otrzymaniu oceny ze sprawdzianu z przyrody.

Scenariusz IV.7

 TEMAT: Recepta na stres.

 CEL OGÓLNY: Nabycie przez uczniów umiejętności radzenia sobie ze stresorami.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » wybiera przymiotniki – określenia stresu,
- » wyjaśnia, co powoduje stres,
- » tworzy swój katalog sposobów radzenia sobie ze stresem,
- » wymienia sposoby radzenia sobie z przykrymi emocjami,
- » wie, że stres może być negatywny, ale także motywujący.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: uczestniczy w rozmowie, doskonali ciche i głośne czytanie, rozpoznaje w wypowiedziach części mowy; dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
- » w ramach przyrody: wykorzystuje zdobytą wiedzę o własnym organizmie w codziennym życiu;
- » w ramach biologii: przedstawia sposoby radzenia sobie ze stresem;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: ma szacunek dla ludzkiego ciała, zna podstawy higieny, troszczy się o zdrowie: właściwe odżywianie, odpowiedni strój, sen i aktywność fizyczną;
- » w ramach etyki: kształtuje poczucie refleksyjności, posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych, podaje przykłady działań, które są wyrazem troski o własne zdrowie.

 METODY PRACY:
» rozmowa kierowana

 ŚRODKI DYDAKTYCZNE:
» Karta pracy nr 1
» Karta pracy nr 2
» Karta pracy nr 3
» magnesy

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rozsypuje przed nimi przymiotniki – Karta pracy nr 1. Uczniowie wybierają określenia, dotyczące stresu i przyczepiają je magnesem do tablicy – pytanie:

Jaki jest stres?

Uczniowie samodzielnie uzupełniają tabelę czasownikami.

Co robi stres?

Nauczyciel rysuje na tablicy tabelę przed rozpoczęciem zajęć.

Jaki jest stres?
Co powoduje stres?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Można przygotować kilka pustych pasków papieru, na których uczniowie wpiszą własne pomysły, zarówno przymiotniki, jak i czasowniki. Warto dodać, że czynności stresu można opisać szerzej niż tylko za pomocą jednego słowa, np. wyprowadza z równowagi.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Klinika radzenia sobie ze stresem

Nauczyciel dzieli klasę na pary, przydzielając im zadania – Karta pracy nr 2:

pierwsza osoba – zadaniem jest wypisanie jak największej liczby sytuacji stresujących człowieka,

druga osoba – zadaniem jest wskazanie sposobów na pozbycie się stresu w sytuacjach opisanych przez kolegę.

Przedstawiciele grup analizują opisane sytuacje oraz przedstawiają sposoby rozwiązań na forum klasy. Nauczyciel przyczepia karty pracy do tablicy.

2. Co wtedy myślisz?

Zadaniem jest udzielenie odpowiedzi na pytanie:

Co wtedy myślisz?

Uczniowie odnoszą się do przedstawionych sytuacji życiowych – Karta pracy nr 3. Nauczyciel podkreśla, by wpisać to, co jako pierwsze przychodzi do głowy po zapoznaniu się z daną sytuacją.

Uczniowie omawiają uzupełnione karty pracy na forum klasy. Na prośbę prowadzącego podkreślają odpowiedzi, które ich zdaniem są przejawem negatywnego myślenia. Uczniowie uzasadniają, dlaczego te myśli określili jako negatywne. Rozmowę można kontynuować, zadając kolejne pytania:

Co mogło być powodem takiego zachowania opisanych osób?

Czy warto sobie samemu dostarczać powodów do stresu w podobnych sytuacjach?

ZAKOŃCZENIE

Nauczyciel odczytuje wypowiedzi dotyczące stresu:

„Estrada jest najbardziej stresującym zajęciem ze wszystkich, które uprawiam” – Maciej Stuhr.

„Podróże, stres, wysoka stawka. Ale ja to uwielbiam” – Kamil Stoch.

„Jestem zdenerwowany, stres ściska brzuch i nagle zegar zaczyna odliczanie... To jest fantastyczne uczucie, kiedy to wszystko puszcza i liczy się tylko jazda” – Krzysztof Hołowczyc.

„Stres? Wycisz się i poszukaj równowagi. Pomaga!” – Anna Lewandowska.

„Ludzka odporność na stres przypomina łodygę bambusa: na pierwszy rzut oka nikt nie dałby wiary, jak bardzo jest elastyczna” – Jodi Picoult.

„Stres – marnowanie czasu, który można by poświęcić na drzemkę” – Helen Brown.

Uczniowie dzielą się refleksją na temat stresu po przeczytaniu przez prowadzącego cytatów.

Nauczyciel podsumowuje:

Stres jest normalny i wpisany w życie człowieka. Może być negatywny, ale także działać motywująco i mobilizująco na człowieka. Wtedy nazywamy go eustresem.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Staramy się cytować wypowiedzi znanych ludzi/autorytetów/sportowców/idoli młodzieży (w odniesieniu do aktualnych zamiatowań i trendów).

Dodatkowe pytanie:

Na ile zgadzacie się z myślą Epikura, że nie rzeczy są straszne, a wyobrażenia o nich?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Kończąc opis przebiegu zajęć myśl Epikura, choć pochodzi z filozofii starożytnej, podsumowuje ustalenia współczesnej psychologii dotyczące źródeł stresu, którymi są często przesady i irracjonalne ustosunkowania podmiotu do nadchodzących zdarzeń. Po wykonaniu stresującej czynności okazuje się, że nie zasługiwała ona na aż tak duże zaangażowanie emocjonalne (podmiot miał w umyśle nieadekwatny obraz danej czynności, co przyczyniło się do powstania reakcji stresowej). Warto nakłonić ucznia do podania przykładów takich doświadczeń, w których wyobrażenie o danej sytuacji było dużo bardziej stresujące niż sama sytuacja.

mobilizujący	groźny
przyjemny	zły
pozytywny	szkodliwy
długotrwały	wyniszczający
wielki	poważny
samotny	zachłanny
zły	podstępny

Klinika radzenia sobie ze stresem.

OSOBA PIERWSZA Wypisz przykłady sytuacji stresujących człowieka	OSOBA DRUGA Wskaż sposoby radzenia sobie ze stresem w podanych przez kolegę sytuacjach

Opis sytuacji	Co wtedy myślisz?
<p>Twoja przyjaciółka miała pójść z Tobą na długo wyczekiwany spacer, ale w ostatniej chwili zmieniła zdanie...</p>	
<p>Robisz zakupy w osiedlowym sklepie. Obok Ciebie stoi grupka chłopców, którzy patrząc w Twoją stronę, głośno się śmieją...</p>	

Scenariusz IV.8

TEMAT: Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego.

CEL OGÓLNY: Kształtowanie umiejętności planowania działań i opracowywania strategii ich realizacji.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » angażuje się w zadania grupowe,
- » zna i rozumie pojęcie odpowiedzialności zbiorowej/grupowej,
- » wymienia działania wymagające odpowiedzialności zbiorowej/grupowej,
- » współtworzy ABC zasad współpracy zespołowej,
- » bierze udział we wspólnym miniprojekcie.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: bierze odpowiedzialność za własne czyny, uczestniczy w rozmowie, prezentuje własne zdanie i uzasadnia je, tworzy plan, tworzy spójne wypowiedzi, wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach, rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- » w ramach przyrody: doskonali umiejętność w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole;
- » w ramach geografii: podejmuje konstruktywną współpracę i rozwija umiejętność komunikowania się z innymi;
- » w ramach informatyki: identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów;
- » w ramach etyki: odwołując się do postaci literackich, charakteryzuje przeżycia postaci uwikłanych w omawiany problem, zna i objaśnia podstawowe pojęcia związane z oceną moralną – odpowiedzialność, skutek, konsekwencja, wyjaśnia ideę odpowiedzialności za przyszłe pokolenia oraz rekonstruuje argumentację z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: jest odpowiedzialny za własny rozwój, rozumie, na czym polega odpowiedzialność, przyjmuje odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedzane i pisane słowa.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » dyskusja

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy
- » załącznik

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Scenariusz warto wykorzystać do pracy z uczniami, którzy mają zaniżony poziom sprawczości, szczególnie w sferze działań społecznych. Jedną z idei modelu TROS-KA jest kształtowanie orientacji uczniów na podejmowanie działań na rzecz dobra wspólnego.

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Uczniowie stoją w kręgu. Nauczyciel przekazuje grupie jajko. Warunkiem wygranej klasy jest utrzymanie jajka w ruchu przez ok. 3 minuty.

Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie próbują znaleźć odpowiedzi na pytania:

Od czego zależy zwycięstwo drużyny?

W jaki sposób można by sobie pomóc, aby wygrać? (Na przykładzie podawanego jajka).

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Alternatywnym ćwiczeniem może być przekazywanie kubka z wodą. Prowadzący przypomina uczniom definicję odpowiedzialności grupowej/ zbiorowej: za przewinienie danej osoby odpowiada cała grupa, do której ta osoba należy, i to cała grupa powinna ponieść konsekwencje tego przewinienia. Odnosi tę definicję do wykonanego ćwiczenia wprowadzającego.

Źródło: *Wielki Słownik Języka Polskiego* http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=7036 (25.01.2017)

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Jakie działania wymagają odpowiedzialności grupowej?

Uczniowie pracują w grupach.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Podziału na grupy możemy dokonać w następujący sposób: przygotować zdjęcia lub znane cytaty. Następnie trzeba pociąć je na takie części, jak liczne będą grupy. Losowo rozdajemy każdemu uczestnikowi jeden element puzzla. Zadaniem wszystkich jest ułożenie całego obrazka. W ten sposób stworzone grupy można wprowadzić już w temat kolejnego zadania – czy to przez umieszczenie ważnego cytatu do ułożenia, czy grafiki, która będzie później potrzebna – Karta pracy.

Zadaniem grupy jest przygotowanie listy działań, wymagających odpowiedzialności grupowej. Uczniowie wybierają jedno działanie i opracowują szczegółowy plan jego realizacji. Na każdym etapie wskazują osoby odpowiedzialne za jego wykonanie.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Prowadzący zadaje dodatkowe pytania do ćwiczenia grupowego:

W jaki sposób zwiększyć zaangażowanie każdego członka zespołu?

Jak zmniejszyć ryzyko grupowej porażki?

Jakie jest ABC zasad współpracy zespołowej?

Prowadzący uświadamia uczniom, że sam sposób wykonywania tego ćwiczenia jest odpowiedzią na zadane pytania (uczniowie analizują zasady pracy zespołowej, pracując jednocześnie w grupie).

W ramach ABC współpracy zespołowej warto uwzględnić następujące zasady:

1. Stwarzanie warunków do współdecydowania, angażowanie w proces decyzyjny każdego członka zespołu.
2. Ponoszenie odpowiedzialności grupowej – w przypadku nieradzenia sobie z danym zadaniem przez jednego z członków powinien otrzymać on odpowiednie wsparcie i pomoc.
3. Zamiast krytykować pomysły członków zespołu, zastanawiamy się, jak każdy pomysł wykorzystać podczas rozwiązywania danego problemu (nawet zły pomysł daje wskazówki).
4. Dbanie o żywą, naprzemienną, wielostronną komunikację w zespole.

2. Dyskusja o odpowiedzialności

Uczniowie dyskutują wokół tematu:

Czy odpowiedzialność zbiorowa jest sprawiedliwa?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Nauczyciel podaje przykłady inspirujące uczniów:

- » dyskwalifikacja całej drużyny za przewinienie zawodnika,
- » bankructwo firmy przez błędy księgowego.

Pytania pomocnicze:

Jak można uniknąć takich sytuacji?

Czy można było zrobić coś wcześniej, aby uniknąć takiej sytuacji, np. ściślej współpracować z księgowym?

3. Kim jest ten człowiek?

Poznane i omówione zasady odpowiedzialności grupowej warto przetestować podczas gry dydaktycznej, której celem jest identyfikacja tożsamości jednego z uczniów. Ochotnik ustala tylko z nauczycielem swoją narzuconą tożsamość (np. Mikołaj Kopernik). Zadaniem grupy jest odgadnięcie, kim jest, za pomocą sześciu pytań do rozstrzygnięcia (uczeń, który wciela się w postać, może odpowiadać tylko: tak lub nie). Przed zadaniem pytania należy podjąć grupową decyzję dotyczącą brzmienia tego pytania. W podejmowaniu decyzji powinien wziąć udział każdy członek zespołu.

ZAKOŃCZENIE

Na zakończenie zajęć nauczyciel proponuje uczniom wspólny projekt. Kolejni uczniowie mogą dorysować jeden element na rysunku. Po dorysowaniu elementu przez ostatnią osobę ma powstać projekt nowoczesnej siłowni w parku miejskim.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto przypomnieć definicję odpowiedzialności zbiorowej oraz ABC zasad współpracy zespołowej. Zwrócić uwagę uczniów na to, że podczas pracy w grupie każdy z nich ma wpływ na końcowy efekt pracy. Jednocześnie należy poruszyć kwestię emocji, jakie pojawiły się podczas wykonywania tego ćwiczenia. Zauważmy: kolejna osoba, dorysowując swój element, może zupełnie zmienić kierunek dalszych prac, na na którym komuś bardzo zależało. To może rodzić frustrację i ochotę odseparowania się od efektów pracy grupowej (*Ale ja tak nie chciałem! Teraz to już zupełnie nie moja praca!*).

Poniżej wypisane są najważniejsze bariery utrudniające współpracę grupową. Zastanów się, co można zrobić, aby je ograniczyć.

brak komunikacji
między
członkami grupy

brak
wspólnych
celów

obawianie się
krytyki
innych

rywalizacja
między
grupami

nierówny podział
zadań między
członkami grupy

Scenariusz IV.9

TEMAT: Różnorodność w cenie! Inni i piękni.

CEL OGÓLNY: Kształtowanie postawy tolerancji i otwartości wobec innych osób.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » zna i rozumie znaczenie pojęć: piękno, kanon, tolerancja,
- » wyróżnia przykłady różnych kategorii piękna,
- » podaje skojarzenia i cytaty związane z pojęciem piękno,
- » interpretuje sentencje,
- » układa krzyżówkę,
- » zna i rozumie potrzeby innych,
- » ma świadomość swojego wpływu na jakość życia innych,
- » potrafi współpracować w grupie.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: rozwija umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rozwija zdolność dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: pozytywnie odnosi się do osób z niepełnosprawnością, widząc w nich wartościowych partnerów w koleżeństwie, przyjaźni, miłości i rodzinie;
- » w ramach informatyki: posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej; wykorzystuje sieć komputerową (szkolną, sieć internet): do wyszukiwania potrzebnych informacji i zasobów edukacyjnych, nawigując między stronami;
- » w ramach etyki: okazuje szacunek innym osobom, wie, że w szczególny sposób należy okazywać szacunek i wyrozumiałość osobom starszym (seniorom), słabszym, potrzebującym pomocy.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » dyskusja
- » burza mózgów

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » kartki A4
- » duże arkusze papieru
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 1
- » Internet

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Zajęcia ukierunkowane są na rozwijanie postawy otwartości na wszelkiego rodzaju różnorodności, jakie mogą występować między ludźmi. Środkowy okres szkolny związany jest z silnym dążeniem do unifikacji i ulegania normom grupowym, co stwarza niebezpieczeństwo odrzucenia osób prezentujących inne zachowania i poglądy. Zajęcia mają pokazać walory międzyosobniczego zróżnicowania i ewentualne straty, wynikające z obowiązywania zasady „wszyscy powinniśmy być tacy sami!”.

Po burzy mózgów pracujemy nad wyjaśnieniem pojęć „piękno” i „kanon” ze słownikiem lub Internetem.

Rozszerzenie ćwiczenia to ukazanie różnorodności przykładów piękna w różnych epokach. Jest to ćwiczenie raczej dla klasy VI. Uczniom młodszym proponujemy stworzenie własnej definicji na podstawie zebranych zdań i osobistego doświadczenia. W tym przypadku uczeń zapisuje na kartce kilka zdań ze słowem „piękno”, analizuje je i z pomocą prowadzącego formułuje definicję.

1. Kanony piękna

Uczniowie podają pierwsze skojarzenie ze słowem „piękno”. Nauczyciel notuje przykłady na tablicy.

Z różnorodności zapisanych przykładów zachęca do wyróżnienia kategorii piękna np.:

- » zewnętrzne,
- » wewnętrzne, charakteru,
- » przyrody,
- » w sztuce,
- » w architekturze,
- » w muzyce.

Nauczyciel podsumowuje efekty klasowych przemyśleń.

Podaliście dużo przykładów piękna. Nasuwa się wniosek, że ten termin budzi różne skojarzenia, a nasze wybory są subiektywne, ponieważ każdy może mieć inne odczucia estetyczne. „Piękno” to także różnorodność.

Na pewno czytaliście różne cytaty dotyczące piękna także w języku angielskim.

Podajcie przykłady, zastanówcie się nad tłumaczeniem.

Zaproponujcie własne.

Inspiracja do ćwiczenia:

„Piękno to nie posiadanie ładnej twarzy. To posiadanie pięknego umysłu, serca i duszy”.

„Piękno nie jest wypisane na twarzy, jest światłem w sercu”.

Nauczyciel zwraca się do uczniów:

Jak rozumiecie cytaty dotyczące piękna?

„Każda rzecz jest w jakiś sposób piękna, ale nie każdy jest w stanie to piękno dostrzec” – Konfucjusz.

„Piękno rodzi się w sercu, odbija w oczach i żyje w uczynkach” – autor nieznany.
„Piękne jest to, co podoba się całkiem bezinteresownie” – autor nieznany.
„Prawdziwe piękno jest blaskiem duszy” – Michel Quoist.

Może chcecie zaproponować inny, bliski Wam cytat?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Pojęcie piękna – zespół cech, który sprawia, że coś się podoba – wysoka wartość moralna. Istnieje piękno idealne, duchowe, moralne, naturalne, cielesne, obiektywne i subiektywne. Pojęcie piękna silnie związane jest z teorią estetyki, prawdy i dobra.

Pojęcie kanonu – ogólnie przyjęta w danej epoce norma, np. etyczna lub estetyczna.

Źródło: <http://sjp.pwn.pl>

Pomoc rozszerzająca:

Uczniowie wyszukują definicje: „piękno” i „kanon” w e-słownikach PWN, innych dostępnych źródłach.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

2. Oblicza piękna

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Poruszamy zagadnienie piękna w jego zewnętrznym wymiarze, w tym przypadku wyglądu człowieka.

Nauczyciel nie musi zaczynać od swoich wrażeń, ale warto, aby się nimi podzielił z uczniami.

Nauczyciel zachęca uczniów do obejrzenia zdjęć na stronie internetowej:

<http://positiveexposure.org/gallery/> (26.02.1017)

Autorem zdjęć jest Rick Guidotti, fotograf mody, autor projektu „Positive Exposure” – którego celem było ukazywanie piękna w nietuzinkowy sposób. Autor zdjęć nie koncentruje się na chorobie, nie chce wzbudzać współczucia, lecz ukazywać, że piękno jest pojęciem względnym i może mieć różne oblicza. Bohaterowie jego zdjęć podkreślają, że dzięki nim odkryli swoje piękno.

Nauczyciel pyta uczniów:

Jakie są Wasze odczucia, wrażenia?

Co zwraca Waszą uwagę w pierwszej kolejności?

Czy wygląd zewnętrzny zależy od nas samych? Czy we wszystkich elementach?

Czy można zatrzymać się tylko na pierwszym wrażeniu?

Co stanowi o sile tych zdjęć i ich przekazie?

Na co zwracamy uwagę, dobierając kolegów do gry w drużynie, w zabawie?

Czym kierujemy się, dobierając przyjaciół?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Nauczyciel uwrażliwia uczniów, że ćwiczenie polega na mówieniu miłych rzeczy o sobie i o innych.

Uczniowie stają w parach twarzami do siebie. Ich zadaniem jest powiedzieć drugiej osobie:

Co jest we mnie piękne.
Co w sobie lubię.
Co podoba mi się w Tobie.
Co w Tobie lubię.

3. Krzyżówka do hasła TOLERANCJA

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Jeżeli w klasie jest osoba z niepełnosprawnością, może być ekspertem w tym ćwiczeniu i służyć pomocą kolegom.

Praca w dwóch grupach.

Uczniowie znają hasło (hasło to tolerancja, ale nie wiedzą, że jest takie samo dla obydwu grup). Do hasła układają zagadnienia, które wiążą się z oczekiwaniami lub problemami osób z niepełnosprawnością np. „umiejętność wczuwania się w sytuację innej osoby” – empatia, synonim do słowa „bezpośredniość” – otwartość, „nieprzyjemny stan emocjonalny związany z przeżywanym niebezpieczeństwem” – lęk itd. (pogrubione litery z hasła tolerancja). Następnie uczniowie przekazują swoją krzyżówkę do rozwiązania w grupie przeciwnej. Prezentacja rozwiązanych krzyżówek i omówienie pojęć (dlaczego to zagadnienie pasuje do osoby z niepełnosprawnością?) realizowane są z całą klasą.

Praca wspólna – podanie/utworzenie definicji wyrazu „tolerancja”. Odwołanie się do definicji słownikowej – jeśli zajdzie taka potrzeba.

Nauczyciel pyta uczniów:

Jak rozumiecie stwierdzenie: „Zawsze tolerancja osoby, niekoniecznie tolerancja jej zachowania”?

4. Klasowy DJ

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Podział na grupy następuje zgodnie z preferencjami muzycznymi uczniów. Gdyby jedna z grup była zbyt liczna, wówczas przeprowadzamy losowanie kategorii muzycznych – Karta pracy nr 2. Wystarczy podział na 4–5 grup.

Do tego ćwiczenia warto wykorzystać fragmenty utworów ulubionych zespołów, wykonawców – Internet, telefony itp.

Reklama jest krótką formą przekazu, wypowiedzi.

Nauczyciel wprowadza uczniów w temat:

Różnorodność i inność odzwierciedlają upodobania muzyczne. Wśród Was na pewno są zwolennicy różnych gatunków muzycznych i z pewnością jesteście ekspertami w tej dziedzinie.

Wymieńcie gatunki muzyczne, które lubicie najbardziej.

Gatunki muzyczne: klasyka, hip-hop, poezja śpiewana, rock, metal, pop, disco, jazz, blues, soul, inne.

Uczniowie wymieniają ulubione kategorie muzyczne. Następuje podział na grupy, zwolennicy danego gatunku muzycznego tworzą jedną grupę. Każda z grup

przygotowuje reklamę ulubionego stylu muzycznego (w oparciu o przebój lub przegląd utworów) tak, aby oddać charakter muzyczny stylu oraz zachęcić innych do zapoznania się daną kategorią. Można postawić się konwencją teledysku albo wykonać przykładowy utwór.

ZAKOŃCZENIE

Poznaj innych i pięknych

Karta pracy nr 2 albo praca z Internetem.

WERSJA A

Na Karcie pracy nr 2 znajdują się opisy niezwykłych osób z niepełnosprawnością. Uczniowie dzielą się na pięć grup – maksymalnie. Losują kartkę i odczytują notatkę o postaci. Następnie prezentują daną postać przed klasą. Cała klasa pozna pięć życiorysów.

WERSJA B

Uczniowie sami wyszukują, np. w Internecie, informacji o niezwykłych osobach z niepełnosprawnością i prezentują najistotniejsze migawki z ich życia.

Różni i piękni: Nick Vujicic, Janek Mela, Andrea Bocelli, Monika Kuszyńska, Madzia Buczek.

klasyka	poezja śpiewana
hip-hop	rock
metal	jazz
pop	disco
blues	inne
soul	inne

Prowadzący wycina ramki i daje do losowania przedstawicielom grup.

Źródło: wikipedia.org (20.01.2017)

NICK VUJICIC, właściwie Nicholas James Vujicic, (ur. 1982 r. w Australii), urodzony z rzadką chorobą znaną jako zespół tetra-amelia, czyli całkowitym wrodzonym brakiem kończyn, ma jedynie jedną zdeformowaną stopę z dwoma palcami.

Początkowo nie mógł chodzić do zwykłej szkoły, ponieważ prawo stanu Wiktoria zakazywało tego dzieciom niepełnosprawnym fizycznie. Jednak gdy prawo się zmieniło, Nick był jednym z pierwszych niepełnosprawnych uczniów w tradycyjnej szkole. Miał trudności z akceptacją swojej inności. Pomógł mu artykuł w gazecie o mężczyźnie, który pokazała mu mama, radzącym sobie w codziennym życiu mimo niepełnosprawności. Nick uświadomił sobie, że nie jest jedyny, i postanowił pokonać swoją chorobę. Nauczył się samodzielnie wykonywać wszystkie niezbędne, codzienne czynności: pisać, używając palców u stopy, używać komputera, czesać się, golić, myć zęby, odbierać telefon, pić wodę ze szklanki, jeździć na deskorolce, a nawet kopać piłki tenisowe, grać w golfa, surfować czy grać na perkusji.

W wieku 17 lat został przewodniczącym szkoły i pomagał organizacjom charytatywnym i kampaniom o niepełnosprawności. Założył własną organizację non-profit „Life Without Limbs” (Życie Bez Kończyn). Studiował księgowość i planowanie finansów na Griffith University.

W 2012 r. ożenił się z pełnosprawną Japonką Kanae Miyaharą. Mają dwóch synów.

MONIKA KUSZYŃSKA (ur. 1980 r. w Łodzi) – polska piosenkarka i autorka tekstów, wokalistka zespołu Varius Manx w latach 2000–2010, reprezentantka Polski podczas 60. Konkursu Piosenki Eurowizji w 2015 roku.

Absolwentka XXI Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Prusa w Łodzi. Ukończyła studia wyższe na Akademii Muzycznej w Łodzi, została magistrem sztuki jako muzykoterapeuta.

W roku 2000 została wokalistką zespołu Varius Manx, zastępując Kasię Stankiewicz. W lipcu 2002 zespół zdobył pierwszą nagrodę podczas Festiwalu Piosenki Krajów Nadbałtyckich organizowanym w Karlsham.

W 2006 r. Monika Kuszyńska wraz z członkami zespołu Varius Manx miała poważny wypadek samochodowy i od tamtego czasu jest sparaliżowana od pasa w dół, porusza się na wózku inwalidzkim.

Kilka lat po wypadku wróciła na scenę z utworem „Nowa rodzę się”.

Monika Kuszyńska reprezentowała Polskę podczas 60. Konkursu Eurowizji w 2015 w Wiedniu z piosenką „In the Name of Love.” Inspiracją do jej napisania (autorami są Monika Kuszyńska i jej mąż Kuba Raczyński) był slogan konkursu – „Building Bridges”. Zgodnie z hasłem, utwór niesie przesłanie: „budujemy mosty”, w ten sposób artystka chce pokazać Europie, że mimo wielu przeszkód w życiu człowiek jest w stanie podnieść się i żyć dalej, ciesząc się z każdej chwili w swoim życiu.

MAGDALENA BUCZEK (ur. 6 marca 1988 r. w Łaziskach Górnych) – założycielka Podwórkowych Kótek Różańcowych Dzieci, spikerka Radia Maryja i Telewizji Trwam. Ukończyła dziennikarstwo i politologię w WSKSiM w Toruniu.

Jako dziewięcioletka założyła pierwsze Podwórkowe Kółko Różańcowe Dzieci, którego celem miało być wspólne spędzanie czasu na modlitwach z różańcem. Podobne grupy modlitewne działają w trzydziestu krajach i należy do nich ponad 137 tys. dzieci.

W 2005 wydała modlitewnik różańcowy dla dzieci „Anielskie pacierze”.

Ruch kótek różańcowych był od samego początku wspierany przez Radio Maryja, a później przez Telewizję Trwam, które zaangażowały Magdalенę Buczek do prowadzenia statych audycji.

Magdalena Buczek cierpi na wrodzoną łamliwość kości. Do pierwszego złamania kości doszło u niej w miesiąc po urodzeniu. Przeszła z tego powodu ponad trzydzieści operacji. W wieku 18 lat jej wzrost wynosił ok. 100 cm, a waga – 15 kg.

JAN MELA (ur. 1988 r. w Gdańsku) – najmłodszy w historii zdobywca obydwu biegunów Ziemi. Jest jednocześnie pierwszym niepełnosprawnym, który dokonał takiego wyczynu. Założyciel Fundacji Poza Horyzonty. Współautor radiowego programu podróżniczego „Między biegunami”. W 2011 roku powstał film fabularny o Janie Meli zatytułowany „Mój biegun”. Brał udział w drugiej emitowanej przez telewizję edycji programu „Dancing with the Stars: Taniec z gwiazdami” i zajął 4. miejsce.

Jan Mela stracił lewe podudzie i prawe przedramię w wyniku porażenia prądem, którego doznał w 2002 r. w Malborku, kiedy wszedł podczas deszczu do niezabezpieczonej stacji transformatorowej. Odzyskawszy przytomność, dotarł o własnych siłach do domu. Został niezwłocznie przewieziony do szpitala w Gdańsku, gdzie po trzech miesiącach leczenia podjęto decyzję o amputacji kończyn.

Wyprawy Janka:

2004: Razem na Biegun – wyprawa obejmowała oba bieguny Ziemi w jednym roku, dotarł tam razem z Markiem Kamińskim, Wojciechem Ostrowskim i Wojciechem Moskałem (biegun północny).

2008: Wyprawa na Kilimandżaro – wyprawa na najwyższy szczyt Afryki.

2009: Wyprawa na Elbrus – wyprawa na najwyższy szczyt Kaukazu, w wyprawie uczestniczył niewidomy od urodzenia Łukasz Żelechowski i Piotr Pogon, który od 20 lat walczy z chorobą nowotworową i przeszedł usunięcie płuca.

2010: Wyprawa na El Capitan – wyprawa wspinaczkowa na liczącą ponad 1000 metrów ścianę skalną w Kalifornii w Stanach Zjednoczonych. W wyprawie brał udział Andrzej Szczęsny, paraolimpijczyk i narciarz zjazdowy, który przeszedł amputację nogi.

ANDREA BOCELLI (ur. 1958 we Włoszech) – śpiewak, tenor, kompozytor, autor piosenek, producent muzyczny i multiinstrumentalista. Jest najlepiej sprzedającym się śpiewakiem operowym na świecie i jednym z artystów z największą liczbą sprzedanych wydawnictw muzycznych w historii. Wszystkie jego albumy sprzedały się w nakładzie ponad 75 milionów egzemplarzy na całym świecie. W ciągu dwudziestu trzech lat kariery zdobył wiele prestiżowych nagród muzycznych i filmowych. Bocelli urodził się z wadą wzroku – jaskrą, w wieku dwunastu lat doznał wylewu krwi do mózgu, kiedy grał w piłkę nożną, w wyniku czego utracił wzrok. Ukończył studia prawnicze w Pizie. Do jego dyskografii należy trzynaście albumów studyjnych, w tym osiem kompletnych oper: „Cyganeria”, „Tosca”, „Trubadur”, „Werter”, „Pajace”, „Rycerskość wieśniacza”, „Carmen”, „Romeo i Julia” oraz „Andrea Chénier”.

Scenariusz IV.10

 TEMAT: Dzień życzliwości.

 CEL OGÓLNY: Kształtowanie życzliwości i poczucia przynależności uczniów do grupy.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » wie, co to jest empatia, życzliwość;
- » rozwija postawy społeczno-moralne: życzliwości, gotowości pomocy, chęci służenia innym, empatii, dostrzegania problemów innych ludzi;
- » jest gotowy do współpracy w grupie, do której należy.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała), rozumie, na czym polega etykieta językowa, i stosuje jej zasady, uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części, sygnały konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu, tłumaczące sens, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji, dokonuje selekcji informacji; rozumie, na czym polega grzeczność językowa, i stosuje ją w wypowiedziach;
- » w ramach etyki: rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań, współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich, rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej, wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji, wyjaśnia różnice między dobrem godziwym, użytecznym i subiektywnie zadowalającym (przyjemnością) i podaje przykłady dóbr tego rodzaju, podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego klasy;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: rozumie zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych, przyjmuje odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedziane i pisane słowa;

METODY PRACY:

- » burza mózgów
- » ćwiczenia dramowe
- » rozmowa kierowana

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3
- » załącznik

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Zabawa „Gorący ziemniak”

Uczniowie siedzą w kole. Jedna osoba jest poza kołem. Należy jak najszybciej podawać „ziemniak”, który „wyciągnięto z ogniska i jest gorący”. Kiedy uczeń poza kołem powie „stop”, zabawa zatrzymuje się, a „poparzone” gorącym ziemniakiem dziecko „płacze z bólu”. Dwóch kolegów siedzących po prawej i lewej stronie poparzonego opatruje i dmucha w jego dłonie oraz pociesza go. Prowadzący pyta:

Czy czujesz się już lepiej?

Jeżeli odpowiedź jest pozytywna, zabawa trwa dalej. Jeśli osoba „poparzona ziemniakiem” nadal płacze – grupa pociesza ją dotąd, aż przestanie płakać. Na końcu zabawy nauczyciel pyta uczniów:

Czego miała nas nauczyć ta zabawa?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Umiejętne zastosowanie zabaw integracyjnych ma duże znaczenie dla całego procesu pracy z grupą. Kształtują one poczucie odpowiedzialności wynikające z relacji wzajemnego współdziałania i podejmowania decyzji. Umożliwiają nawiązanie więzi wewnątrzgrupowej, wytworzenie przyjaznej atmosfery oraz zdobywanie zaufania między uczniami.

Zabawa może nauczyć nas, że kluczem do życzliwości jest empatia i współczucie. Można uczyć się, jak rozpoznawać emocje, jak okazywać współczucie, jak pocieszać smutnych, jak „wczuwać się w czyjąś skórę”, jak reagować na cudze nieszczęście.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Inspiracją do zabawy może być przesłanie Helen Keller: „ŻYCIE zawsze ma sens dla tego, kto umie ukoić ból bliźniego”. Pisarka ta z pewnością wiedziała, czym jest cierpienie. W 19. miesiącu życia wskutek choroby utraciła wzrok i słuch. Na szczęście współczująca nauczycielka pomogła jej zdobyć umiejętność czytania i pisania brajlem, a później nauczyła ją mówić. Owa nauczycielka, Ann Sullivan, sama była prawie niewidoma. Cierpliwie jednak próbowała znaleźć sposób porozumiewania się z Helen — „literowała” słowa na jej ręce. Helen, poruszona empatią nauczycielki, postanowiła poświęcić życie pomaganiu niewidomym i niesłyszącym. Zmagając się z własną ułomnością, okazywała serce tym, którzy znaleźli się w podobnej sytuacji.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Wskazówki metodyczne dotyczące indywidualizacji zajęć ruchowych w pracy z uczniem ze SPE.

Uczniowie z uszkodzonym narządem ruchu, uczniowie z uszkodzonym narządem wzroku. Bardzo ważne jest zadbanie o bezpieczeństwo dzieci podczas zabawy. Nauczyciel może zapytać, jak koledzy i koleżanki mogą zadbać wzajemnie o swoje bezpieczeństwo.

Uczniowie z ADHD, uczniowie z zaburzeniami zachowania. Nauczyciel może powierzyć takiemu dziecku dodatkowe zadanie, np. mianować je kapitanem

zespołu, który ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo swojej grupy. Wzmocni tym samym poczucie odpowiedzialności za grupę, ponieważ jest to rodzaj „indywidualnego kontraktu”. W przypadku tych dzieci warto zadbać po zakończeniu zabawy o chwilę wyciszenia. Nauczyciel może powiedzieć na koniec, że po ognisku wszyscy siadają na kocyku czy ławce (czyli na podłodze), zamykają oczy i wstuchują się spokojnie w trzask palącego się ognia (warto włączyć płytę relaksacyjną z nagranyymi odgłosami płonącego ogniska).

Uczniowie z autyzmem. Kontakt z grupą blisko stojących, opierających się o siebie dzieci może być nie do zniesienia w przypadku dziecka z autyzmem. Żeby go nie narażać na dyskomfort, nauczyciel może zaprosić tego ucznia do odegrania roli stopera.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Światowy Dzień Życzliwości obchodzony jest na całym świecie 21 listopada. Warto te zajęcia przeprowadzić w listopadzie.

Sto jeden okazji do bycia życzliwym

Nauczyciel ogłasza, że dzisiaj obchodzimy w szkole Dzień Życzliwości – można odczytać list – załącznik.

Na początku uczniowie sami mogą spróbować podać różne sytuacje, w których doznajemy życzliwości lub możemy ją komuś okazać.

Można zasugerować podział tych sytuacji na kategorie z życia szkolnego, z domu i z ulicy.

Następnie uczniowie pracują w parach i przy pomocy pantomimy prezentują jedną ze scenek – Karta pracy nr 1.

Klasa odgaduje, co się wydarzyło.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Uczniowie w niektórych klasach będą potrzebowali poniższych opisów scenek, natomiast inni mogą je wymyślać sami, spontanicznie.

Przykładowe scenki:

1. Twoja koleżanka jest bardzo smutna. Dostała jedynkę z matematyki. Pociesz ją i zaproponuj pomoc.
2. Dwaj koledzy pokłócili się. Zaproponuj, że możesz być mediatorem.
3. Twój kolega wcale nie umie grać w piłkę. Wasza drużyna przegrała. Podchodzisz do niego i masz ochotę wygarnąć mu, że jest najgorszy! Widzisz jednak, że mu przykro, wstydzi się. W ostatniej chwili się opanowujesz. Co możesz powiedzieć, jak zareagować?
4. Nie byłeś zbyt miły dla pani w świetlicy. Zaproponuj, jak możesz to naprawić?
5. Jedzicie na wycieczkę klasową. Jaką miłą niespodzianką możesz zrobić swoim koleżankom, by dobrze rozpocząć dzień?
6. Na stołówce koleżanka zalała się zupą. Jak reagujesz?
7. Twoja mama jest bardzo smutna. Porozmawiaj z nią i pociesz.
8. Starsza pani wchodzi do autobusu. Ty siedzisz. W jaki sposób się zachowasz?
9. Twój tata obiecał Ci wyjście na tyżwy. Niestety musiał zostać dłużej w pracy.

Jesteś zły. Dzwoni do Ciebie. Co możesz mu powiedzieć? Jak mimo wszystko możesz być życzliwym?

10. Jesteś w supermarkecie. Widzisz kobietę z małym dzieckiem w kolejce za Tobą. Co możesz zrobić, by pokazać jej życzliwy gest?

Proporzycyki życzliwości

Każdy z uczestników zabawy koloruje proporzycyk, wpisując swoje imię z odpowiednim znaczkiem charakteryzującym jego zainteresowania – Karta pracy nr 1. Uczniowie chodzą po sali ze swoim proporzycykiem przyklejonym taśmą na plecach, a dzieci własnoręcznie na proporzycyku dopisują pozytywne cechy i miłe słowa każdej osobie. Na zakończenie właściciele proporzycyków odczytują je, można je też wyeksponować w klasie.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto na początku tego zadania wprowadzić zasadę, że każdy ocenia każdego. Należy także uwrażliwić, by unikać wpisów nieżyczliwych i obraźliwych.

Order Życzliwości

Z okazji Dnia Życzliwości w naszej szkole otrzymaliśmy list od Dyrekcji Szkoły – załącznik. Prosimy zapoznać się z nim i przygotować wzór orderu. Następnie proszę powołać kapitułę orderu z Waszej klasy, która ma określić kryteria otrzymania Orderu Życzliwości.

Order Życzliwości można otrzymać w następujących kategoriach:

KATEGORIA 1.

- za najbardziej życzliwy uśmiech w szkole

KATEGORIA 2.

- za najbardziej bezinteresowne koleżeństwo

KATEGORIA 3.

- za umiejętne przepędzanie smutków i złych chwil

KATEGORIA 4.

- za życzliwość w grach i zabawach sportowych

KATEGORIA 5.

- za najbardziej życzliwe słowa

ZAKOŃCZENIE

Słowo na do widzenia

Sentencje są przygotowane w trzech kopiach każda – Karta pracy nr 3 – tak, aby potem uczniowie mogli tworzyć trzyosobowe grupy. Uczniowie losują sentencje i chodząc po klasie, szukają osób, które mają takie same kartoniki. Starają się przy tym zachowywać życzliwie (zadawać grzecznie pytania, ucieszyć się, jeśli odnajdą osobę z taką samą sentencją, zapytać siebie nawzajem o opinie, wysłuchać wytłumaczenia sentencji, podziękować za rozmowę).

Dyrekcja
Szkoły Podstawowej
w .....

(odpowiednio wstawić adres)

Dnia 20 października .....r.

Drodzy Uczniowie,

Już kolejny raz nasza szkoła przystąpiła do organizacji ŚWIATOWEGO DNIA ŻYCZLIWOŚCI. Obecnie święto to obchodzone jest w ponad 180 krajach, w Polsce od 2006 roku. Taki dzień to doskonała okazja, żeby swoją życzliwość podnieść na nieco wyższy poziom.

W tym dniu staramy się zachować uśmiech na ustach, nie dajemy się prowokować, jesteśmy mili dla innych. Wszelkie kłótnie, żale i złości odstawiamy na bok. Ściskamy sobie dłonie, ustępujemy pierwszeństwa innym, pomagamy starszym.

*Drodzy uczniowie przestanie akcji jest proste – bądźmy życzliwi codziennie, a nie tylko od święta. W tym roku w ramach akcji Dzień Życzliwości zachęcamy Was do udziału w konkursie „**Order Życzliwości**”. Waszym zadaniem jest wykonanie projektu graficznego odznaczenia osób z naszej społeczności, które w sposób wyróżniający są życzliwi.*

*Prace należy składać do wychowawców w terminie **do 10 listopada .....r.** Życzę owocnej pracy twórczej i liczę, że wiele osób już niebawem zostanie odznaczonych naszym **Orderem Życzliwości**.*

Z pozdrowieniami
Wasz Dyrektor

1. Twoja koleżanka/kolega jest bardzo smutna. Dostała jedynkę z matematyki. Pocziesz ją i zaproponuj pomoc.

2. Dwaj koledzy pokłócili się. Zaproponuj, że możesz być mediatorem.

3. Twój kolega wcale nie umie grać w piłkę. Wasza drużyna przegrała. Podchodzisz do niego i masz ochotę wygarnąć mu, że jest najgorszy! Widzisz jednak, że mu przykro, wstydzi się. W ostatniej chwili się opanowujesz. Co możesz powiedzieć, jak zareagować?

4. Nie byłeś zbyt miły dla pani w świetlicy. Zaproponuj, jak możesz to naprawić?

5. Jedziecie na wycieczkę klasową. Jaką miłą niespodziankę możesz zrobić swoim koleżankom, by dobrze rozpocząć dzień?

6. Na stołówce koleżanka załała się zupą. Jak reagujesz?

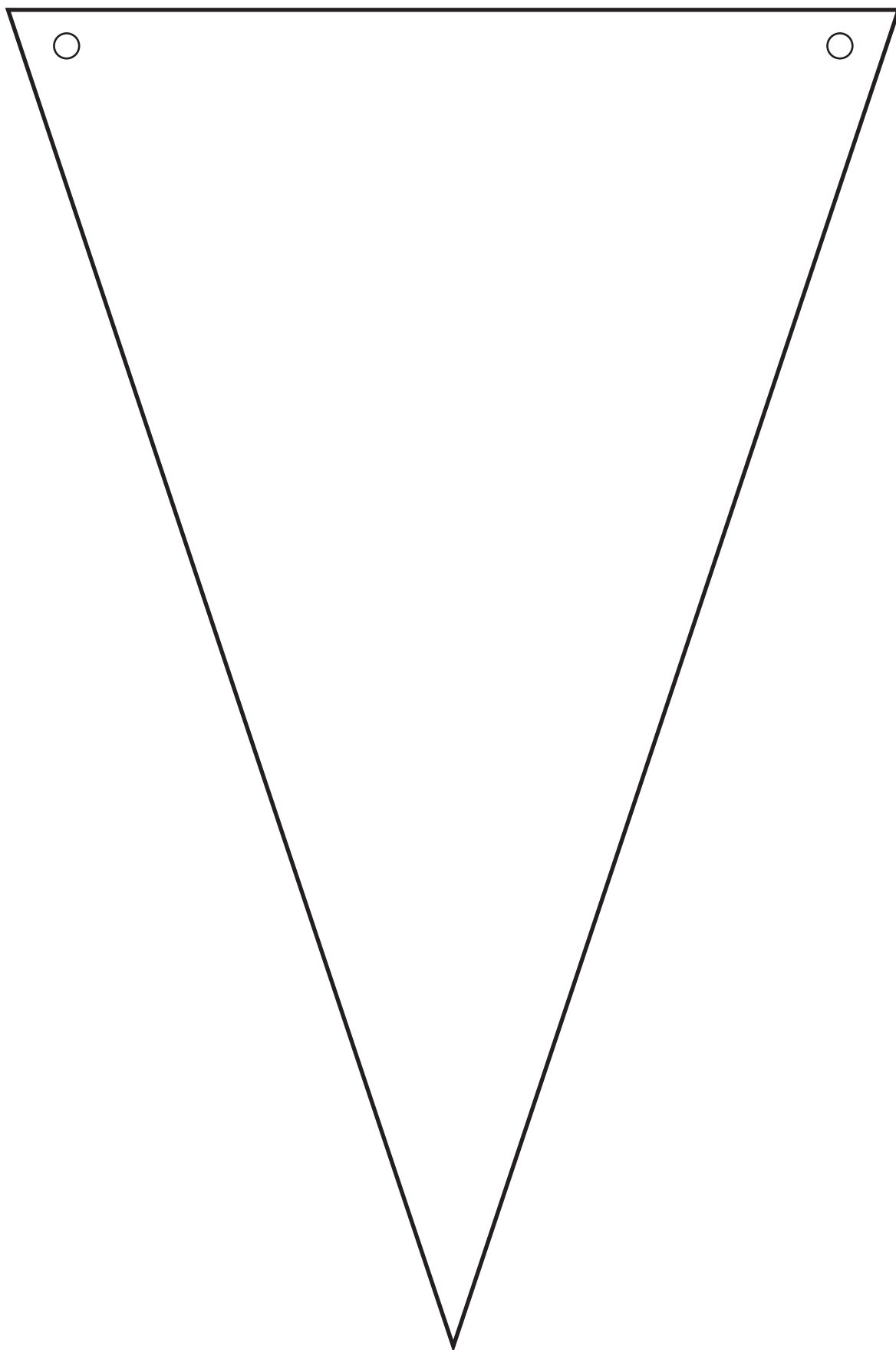
7. Twoja mama jest bardzo smutna. Porozmawiaj z nią i pociesz.

8. Starsza pani wchodzi do autobusu. Ty siedzisz. W jaki sposób się zachowasz?

9. Twój tata obiecał Ci wyjście na łyżwy. Niestety musiał zostać dłużej w pracy. Jesteś zły. Dzwoni do Ciebie. Co możesz mu powiedzieć? Jak mimo wszystko możesz być życzliwy?

10. Jesteś w supermarkecie. Widzisz kobietę z małym dzieckiem w kolejce za Tobą. Co możesz zrobić, by okazać jej życzliwość?

“
Bogactwem
człowieka
są: uśmiech,
przyjazny gest,
pogodne słowo.
”

P. Bosmans

“
Uprzejmość i uśmiech nic nie
kosztują, a wielce skutkują.
przysłowie polskie
”

“
Uśmiech nic nie
kosztuje, ale jest wiele
wart. Wzbogaca tego,
kto go otrzymuje, i tego,
kto go daje.
”

F. Faber

“
Nigdy nie poznamy całego
dobra, jakie może dać
zwykły uśmiech.
”

Matka Teresa

“
Uśmiech trwa chwilę, ale
jego wspomnienie trwa
czasami całe życie.
”

przysłowie chińskie

“
Uprzejmość jest cennym
kluczem, który otwiera
wszystkie drzwi.
”

przysłowie

“
Odrobina uprzejmości
względem drugiego
człowieka jest więcej
warta niż wielka miłość
ku całej ludzkości.
”

R. Dehmel

“
Z uśmiechem na
twarzy człowiek
podwaja swoje
możliwości.
”

przysłowie japońskie

Scenariusz IV.11

 TEMAT: Festiwal talentów.

 CEL OGÓLNY: Nabycie/poszerzenie wiedzy uczniów na temat posiadanych zdolności i talentów oraz kompetencji w zakresie ich rozwijania.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » zna i rozumie znaczenie pojęcia „talent”,
- » odkrywa talenty innych osób,
- » tworzy własny katalog talentów,
- » wskazuje na cechy, które może przekuć w talenty.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje, opowiada o przeczytanym tekście, rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów i wypowiedzi, rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście oraz świadomie wykorzystuje do tworzenia własnych wypowiedzi;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
- » w ramach informatyki: identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów;
- » w ramach etyki: wie, że ze względu na swoją wartość – osobową godność – jest równie wartościowym człowiekiem, jak inni ludzie, zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady;
- » w ramach plastyki: zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia.

 METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » praca w grupach
- » burza mózgów
- » portfolio

 ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » arkusze szarego papieru
- » czyste karteczki
- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3
- » Karta pracy nr 4

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Do ćwiczenia z akrostychem wykorzystujemy kartki – praca grupowa. Na kartce przy lewym marginesie pionowo drukowanymi literami piszemy TALENT. W wersji wzbogaconej można połączyć grupy w całość i wykorzystać tablicę tradycyjną lub tablicę interaktywną.

Uczniowie siedzą w ławkach. Nauczyciel prosi, aby wymienili przykładowe talenty i starali się nie powtarzać wypowiedzi kolegów.

Nauczyciel wymienia trzy kategorie talentów np.: muzyczny, sportowy i aktorski. Zwolennicy talentu muzycznego tworzą jedną grupę itd. – tworzy się podział na trzy grupy. Należy zwrócić uwagę na liczebność zespołów, aby była porównywalna.

Każdy zespół tworzy wyrazy, wyrażenia do akrostychu „talent” np. T – tempo, A – ambicja, L – lubienie, E – energia, N – nagroda, T – to trzeba w sobie mieć. Następnie prezentuje przed klasą.

Wzbogaceniem ćwiczenia może być uzupełnianie skojarzeń poprzez wyjaśnienia np. T – tempo – osoby utalentowane pracują szybko, A – ambicja – mają dużo planów, L – lubienie – lubią to, co robią, E – energia – nie brakuje im energii, N – nagroda – spotykają się z uznaniem, otrzymują gratyfikację za swoją pracę, T – to trzeba w sobie mieć, nie każdy posiada taki sam talent.

W podsumowaniu nauczyciel wyjaśnia, że pojęcie „talent” jest słowem kluczem związanym z dzisiejszymi zajęciami.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Quiz

WERSJA A

Klasa dzieli się na sześć grup i każda z grup losuje kategorię talentu np.: naukowy, literacki, muzyczny, sportowy, plastyczny, teatralny – Karta pracy nr 1. Do swojej kategorii uczniowie dopisują znane im postacie. Prezentują klasie i krótko uzasadniają dobór postaci do grupy.

WERSJA B

Klasa dzieli się na sześć grup i każda z grup losuje kategorię talentu jak w wersji A. Z puli nazwisk dopasowują postacie do właściwej kategorii. W przypadku niedopasowania postaci do kategorii zwracają karteczkę do puli. Następnie prezentują przed klasą swoją pracę.

2. Nazywanie talentów – bajka czy nie

Nauczyciel zachęca do uważnego słuchania i czyta fragment „Bajki o sławnym człowieku” – Karta pracy nr 2. Następuje podział na dwie grupy. Uczniowie stają twarzą do siebie i w parach:

- A. Przedstawiają za pomocą gestów talent swojego kolegi np. pokazuje, że celnie strzela gole – kolega rozpoznaje – mam talent piłkarski, sportowy albo pięknie śpiewam – mam talent muzyczny itd. następuje zamiana ról.
- B. Pary się mieszają. Uczniowie nazywają talenty kolegi, ale używając niecodziennych, nietypowych określeń np. robisz wykwintne kanapki, w przyszłości możesz zostać szefem kuchni albo nosisz wystylizowane fryzury, dopasowane do pogody, stroju lub nastroju – w przyszłości będziesz artystą fryzur...
- C. Pary ponownie się mieszają. Nauczyciel zwraca się do uczniów:
Wzorując się na bohaterze bajki, noszącym imię Tat, wymyślcie dla siebie zaskakujący talent i powiedzcie o nim koledze.

3. Kuźnia talentów

Nauczyciel zwraca się do uczniów:

Zajrzymy teraz do kuźni talentów.

Co to jest kuźnia?

Co to znaczy wykuwać talenty?

Uczniowie podają odpowiedzi lub wyszukują informacje w Internecie.

Pracują w dwóch grupach, chyba że klasa nie jest liczna.

Zadaniem uczniów jest wykonanie plakatu/reklamy kuźni talentów.

Żeby to zrobić, trzeba odnaleźć, zidentyfikować miejsca, w których panuje atmosfera szczególnie sprzyjająca rozwojowi.

Bank miejsc: dom, zespół taneczny, chór, szkoły (różne typy szkół), dom kultury (jakie zajęcia), biblioteka, klub sportowy i inne.

4. Katalog moich talentów

Nauczyciel pyta uczniów:

Czy słyszeliście kiedyś skierowane do Was lub kogoś stwierdzenie: „Ty to masz talent!”?

Jak je rozumiecie? Podajcie przykłady.

Nauczyciel proponuje burzę mózgów na temat: „nietypowy talent”.

Uczniowie podają swoje nietypowe talenty np.: mam talent do gubienia długopisów, mam talent do zapominania imion, opowiadam świetne dowcipy, zarażam śmiechem itd.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Dla realizacji dalszej części zadania rozdajemy karteczki – Karta pracy nr 3.

Odwołujemy się do dzieciństwa. Małe dzieci bez problemów dostrzegają różnorodność własnych talentów i chętnie je prezentują przed innymi. Z wiekiem formułują bardziej restrykcyjne kryteria uzdolnień.

Zadaniem uczniów jest wypisanie swoich talentów w Karcie pracy nr 3.

Następnie próbują odtworzyć swoje talenty z przeszłości, nazwać obecne lub przewidywać przyszłe. Wypisują czynniki, dzięki którym mogą rozwijać talenty.

ZAKOŃCZENIE

Program festiwalu talentów

Uczniowie poszukują wspólnych talentów i grupują je. W ten sposób przygotowują program klasowego festiwalu talentów. Uczniowie ustalają:

Kto poprowadzi festiwal? Ktoś z talentem aktorskim, dziennikarskim.

Jaka grupa wystąpi na początku? Muzycy? Potem tancerze itd.

Po zakończeniu lekcji uczniowie drukują gotowy program festiwalu talentów i umieszczają w portfolio/kronice klasy.

Nauczyciel pyta uczniów:

Co by było, gdyby ludzie nie mieli talentów? Podajcie przykłady.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Na zakończenie warto przypomnieć różnorodność nazwanych i odkrytych talentów. Zachęcamy uczniów do wywieszenia swoich prac, jeśli były w wersji papierowej, lub do zapisania wersji elektronicznej. Może warto byłoby stworzyć festiwal talentów w szkole?

Wskazówka dla rodziców:

Na zebraniu z rodzicami warto zaprezentować efekty pracy ich dzieci, pochwalić i zachęcić do pomocy w rozwijaniu pasji.

Paseczki z cytatami i aforyzmami o talentach wręczamy rodzicom. Należy przygotować odpowiednią ich liczbę, aby wystarczyło dla każdego.

1. TALENT
NAUKOWY

2. TALENT
LITERACKI

3. TALENT
MUZYCZNY

4. TALENT
SPORTOWY

5. TALENT
PLASTYCZNY

6. TALENT
TEATRALNY

Maria
Sktłodowska-Curie

Albert
Einstein

Mikołaj
Kopernik

Adam
Mickiewicz

J. R. R.
Tolkien

Wiliam
Szekspir

Fryderyk
Chopin

Aleksandra
Kurzak

Sting

Anita
Włodarczyk

Kamil Stoch

Agnieszka
Radwańska

Jan
Matejko

Olga Boznańska

Leonardo da Vinci

Andrzej
Seweryn

Helena
Modrzejewska

Borys Szyk

Karol
Wojtyła

Adele

Pablo
Picasso

Wisława
Szymborska

Robert
Lewandowski

Irena
Kwiatkowska

„BAJKA O SŁAWNYM CZŁOWIEKU”

Źródło: L. Kołakowski, *13 bajek z królestwa Lailonii*, Warszawa 1990

Tat bardzo chciał zostać sławnym człowiekiem. Ale nie po prostu sławnym – chciał być kimś największym na świecie. Po namyśle jednak doszedł do przekonania, że nie można być największym we wszystkim jednocześnie i że trzeba sobie wybrać jakiś rodzaj zajęcia albo umiejętności, w którym zdobędzie się mistrzostwo. Tat długo zastanawiał się nad tym, na jakim to polu mógłby się wybić tak, aby być najlepszym na świecie. Nie mógł już zostać najwyższym człowiekiem świata, a nie mógł też zostać najniższym, albowiem był wzrostu średniego. Wydawało mu się także, że nie ma szans, aby być najlepszym na świecie muzykiem albo najwybitniejszym skoczkiem w dal. Na początek spróbował być właścicielem najdłuższych spodni świata i kazał sobie uszyć spodnie trzydziestometrowej długości. Przez dwa dni usiłował w nich chodzić, jednakże okazało się to dosyć niewygodne, spodnie za bardzo się plątały i przeszkadzały w chodzeniu. Zaczął więc studiować inne możliwości [...].

Zaczął teraz rozmyślać nad rodzajem czynności, którą mógłby wykonywać lepiej niż wszyscy inni ludzie na świecie. W związku z tym badał swoje uzdolnienia. Miał zawsze dużo plam na ubraniu, bo był brudasem, i pomyślał sobie, że może na tym polu coś zyska; postanowił zostać największym plamiarzem świata i robić na ubraniu tyle plam, żeby nikt go nie mógł prześcignąć. Udało mu się to istotnie, ale sława jego była krótkotrwała. Również wyćwiczył się w szybkim nawlekaniu nitki na igłę i chciał zastąpić jako najlepszy nawlekacz nitek na igły. Potem nauczył się szybko zaścielać łóżko i liczył na to, że będzie największym słaczem łóżek. Później jeszcze przyszła kariera najlepszego wyciągacza korków z butelek, najlepszego wydzieracza kartek z nowych książek, najwybitniejszego łamacza zapalek i najznakomitszego wyciskacza pasty do zębów z tubki. Był jeszcze najlepszym zapalaczem świec, największym rozbijaczem talerzy i najlepszym zapinaczem

guzików przy kamizelkach. Osiągnąwszy tyle różnych wybitnych umiejętności, Tat uznał, że dzieje mu się wielka niesprawiedliwość, bo w tylu rzeczach jest już największy na świecie, a mimo to sława jego była bardzo niewielka; a przecież niektórzy inni ludzie byli znacznie bardziej sławni, chociaż tylko jedną rzecz robili najlepiej na świecie: jeden najwyżej skakał w górę, inny podnosił największy ciężar, inny najszybciej pływał, a jeszcze inny miał najwięcej pieniędzy. Wszyscy byli sławni, a Tat, który całe mnóstwo rzeczy umiał już najlepiej, cieszył się tylko podziwem kilku znajomych i mało kto poza nimi słyszał o jego wyczynach. Tat uważał więc, że świat musi być bardzo źle urządzone, skoro tak niesprawiedliwie rozdziela sławę i uznanie.

Zmartwiony Tat udał się po poradę do pewnego przyjaciela mieszkającego w sąsiednim domu. W końcu udało mu się wyłożyć przyjacielowi swoją troskę, a zarazem spytać go o radę: co zrobić, żeby zostać bardzo sławnym?

Przyjaciel powiedział mu, że jest to całkiem proste. Trzeba mieć bardzo dużo pieniędzy. Każdy człowiek, który ma bardzo dużo pieniędzy, może szybko zdobyć sławę.

– Oczywiście, oczywiście, oczywiście – powiedział Tat. (Powtórzył to słowo jeszcze wielokrotnie, bo wśród innych swoich umiejętności był on także człowiekiem, który najczęściej na świecie powtarzał słowo „oczywiście”.) – Ale skąd wziąć bardzo dużo pieniędzy?

– Och, to jest całkiem proste – powiedział przyjaciel. – Trzeba zdobyć wielką sławę. Każdy człowiek bardzo sławny z łatwością może mieć dużo pieniędzy.

– Oczywiście – przyznał Tat. – Ale jak zostać sławnym człowiekiem?

– Przecież ci powiedziałem – odparł przyjaciel zniecierpliwiony. – Trzeba mieć bardzo dużo pieniędzy.

Tat uznał, że rada przyjaciela jest dobra, ale nie wiedział, jak ją wykonać, a przyjaciel nie potrafił objaśnić tego bliżej. Wobec tego Tat nadal się trapił niesprawiedliwością i nawet myślał, czy nie dobrze byłoby umrzeć w najmłodszym wieku na świecie, ale doszedł do wniosku, że to chyba mu się nie uda. Na wszelki wypadek kazał sobie jeszcze zrobić najdłuższy na świecie ołówek

i największą na świecie spinkę do koszuli (ważyła ona cztery tony). Przestał także jadać w ogóle truskawki i ogłosił, że jest człowiekiem, który jada najmniej truskawek na świecie.

Ostatecznie Tat doszedł do wniosku, że można również zostać bardzo wybitnym człowiekiem, robiąc coś właśnie najgorzej na świecie, i że to może przynieść mu sławę. Nauczył się najgorzej na świecie jeździć na rowerze, pisać najgorsze na świecie wiersze i szyć najgorsze na świecie majteczki kąpielowe. Pracując nad sobą w tym kierunku, wpadł wreszcie na znakomity pomysł, który, gdyby był wcześniej przyszedł mu do głowy, mógł mu naprawdę zaoszczędzić wiele trudów. Oto postanowił zostać najmniej sławnym człowiekiem świata. Spostrzegł, że w tym celu musi opuścić swoje miasto i udać się do jakiegoś miejsca, gdzie absolutnie nikt nie mógłby o nim słyszeć.

Tak też zrobił. Pewnego dnia Tat zniknął zupełnie. Znikając, liczył oczywiście na to, że szybko zdobędzie wielką sławę jako najmniej sławny człowiek na świecie. Znikł, a przyjaciele jego przez kilka dni zastanawiali się nad tym, co też mogło się stać z Tatem. Po kilku dniach rozważań zapomnieli o nim i w ten sposób Tat osiągnął swój cel. Został najmniej sławnym człowiekiem świata. O Tacie nie wie absolutnie nikt. My również nic o nim nie wiemy i dlatego właśnie nie możemy w ogóle napisać opowiadania o Tacie.

Wypisz swoje talenty i określ, dzięki czemu możesz je rozwijać.

Okres w moim życiu	Talent	Dzięki czemu mogę/mogłem go rozwijać?
do 6 roku życia		
7–9 lat		
10–12 lat		
13 lat +		

Niezadowolenie z siebie to podstawa każdego prawdziwego talentu. 🎨 A. Czechow

Od szczęścia, jakim jest posiadanie talentu, cenniejszy jest talent posiadania szczęścia. 🎨 F. Liszt

Talent uderza w cel, w który nikt inny nie może trafić. Geniusz uderza w to, czego nikt nie widzi. 🎨 A. Schopenhauer

Albowiem talent bez wiedzy ani wiedza bez talentu nie mogą stworzyć doskonałego mistrza. 🎨 Witruwiusz

Gdy przyglądam się sobie i swoim metodom rozumowania, dochodzę do wniosku, że fantazja odgrywa w moim życiu większą rolę niż talent do przyswajania wiedzy obiektywnej. 🎨 A. Einstein

Talent to robić z łatwością to, co jest trudne dla innych. Robić, co niemożliwe dla talentu – oto geniusz. 🎨 H. F. Amiel

Szkoda, że porządny talent i porządny człowiek tak rzadko tworzą jedność. 🧑🏻 M. von Ebner-Eschenbach

Dobrze, gdy między ambicją i tupetem wkradnie się choć odrobina talentu. 🧑🏻 L. Jasińska

Talent jest jak kawałek szlachetnego, ale surowego materiału: dopiero pilna praca go obrobi i wartość mu wielką zada. 🧑🏻 S. Staszic

Często nieszczęście rozbudza talent. 🧑🏻 Owidiusz

Nie istnieje wielki talent bez wielkiej siły woli. 🧑🏻 A. Czechow

Pomnażajcie talenty otrzymane od Boga. 🧑🏻 Jan Paweł II

Scenariusz IV.12

 TEMAT: Jak uciec z bezludnej wyspy?

 CEL OGÓLNY: Uświadomienie sobie przez uczniów indywidualnych preferencji w zakresie pełnienia określonych ról w zespole.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » zgodnie współpracuje z innymi,
- » przyjmuje różne role w pracy grupowej zgodnie ze swoimi preferencjami,
- » aktywnie słucha innych,
- » przedstawia swoje zdanie,
- » poszukuje ciekawych i oryginalnych rozwiązań problemu,
- » ocenia swoje zachowanie jako konstruktywne lub nie w pracy grupowej.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: rozwija zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami, dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi, rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała), rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji, dokonuje selekcji informacji;
- » w ramach wiedzy o społeczeństwie: rozpoznaje własne potrzeby i potrzeby innych, wymienia cechy grup społecznych, charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania, uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści, przedstawia różne formy współpracy w grupie;
- » w ramach przyrody: doskonali umiejętności w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole;
- » w ramach etyki: podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego klasy, angażuje się we wspólne działania realizowane przez koleżanki i kolegów z klasy.

METODY PRACY:

- » burza mózgów
- » praca w grupach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » zielone i żółte karteczki samoprzylepne
- » szablon postaci
- » duży brystol
- » kolorowe pisaki
- » kolorowe gazety
- » 5 dużych kopert

- » makaron typu spaghetti ok. 40 sztuk, 4 paczki pianek marshalla, 12 woreczków foliowych, 8 torebek herbaty, 2 cytryny, 4 jabłka, 20 ziarenek kawy, 8 herbatników, 12 spinaczy, 8 koralików, 4 kolorowe tasiemki, 4 żarówki, kolorowa plastelina, nożyce
- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Mimiczny głuchy telefon

Nauczyciel proponuje zabawę w parach. Jedna osoba ma przekazać ważną wiadomość koledze, ale tylko za pomocą mimiki, nie może użyć słów. Uczniowie mogą wymyślać wiadomości sami lub też skorzystać z propozycji z Karty pracy nr 1. Druga osoba ma odgadnąć, co pierwsza chce jej przekazać.

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy, każda grupa siada w pewnej odległości od siebie. Następnie nauczyciel wyjaśnia:

Wyobraźcie sobie, że wylądowaliście na bezludnej wyspie i będziecie mogli z niej odплыć dopiero po wykonaniu odpowiednich zadań. Dostajecie pięć kopert, które otwieracie po kolei dopiero po wykonaniu każdego kolejnego zadania i zaakceptowaniu go przez nauczyciela. Pamiętajcie, że tworzycie grupę, która wspólnie ma pracować i wykonywać zadania. Czas jest ograniczony do 27 minut.

Uczniowie w grupach wykonują zadania z Karty pracy nr 2.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Zabawa została tak pomyślana, aby przypominać popularne współcześnie *escape rooms*. Dzieciom znającym tę formę rozrywki można zaproponować ćwiczenia jako zabawę w *escape room*: *Wyobraźcie sobie, że jesteście zamknięci w escape room – to taki zamknięty pokój, z którego można się wydostać dopiero po rozwiązaniu odpowiednich zadań. Nasz escape room to nasza klasa. Dostajecie pięć kopert, które otwieracie po kolei dopiero po wykonaniu każdego kolejnego zadania i zaakceptowaniu go przez nauczyciela. Pamiętajcie, że tworzycie grupę, która wspólnie ma pracować i wykonywać zadania.*

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Należy zwrócić uwagę na to, aby w ćwiczenie zaangażowani byli wszyscy uczniowie. To zadania, w których mogą wykazać się swoją pomysłowością uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, co przeloży się na ich chęć odnoszenia sukcesu oraz lepsze relacje z rówieśnikami.

Po zakończeniu wykonywania zadań nauczyciel omawia ćwiczenie. Uczniowie dzielą się swoimi spostrzeżeniami oraz towarzyszącymi uczuciami. Nauczyciel zadaje pytania:

Jakie emocje towarzyszyły Wam podczas wykonywania poszczególnych zadań?

Jakie umiejętności okazały się ważne przy wykonywaniu poleceń?

Czy ważne było zaangażowanie wszystkich członków grupy?

Jakie role pełnili poszczególni członkowie grupy?

Za co byli odpowiedzialni?

Kto był liderem grupy?

Czy odpowiadały Wam czynności/zadania, jakie wykonywaliście?

Czy mieliście wpływ na podział zadań?

Które zadanie Was zaskoczyło?

Czy ważne było zaangażowanie wszystkich członków grupy?

Jak czuła się grupa, która najszybciej ukończyła zadania?

Jakie odczucia towarzyszyły grupie, której poszło najwolniej?

Uczniowie wypełniają razem Kartę pracy nr 3.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Jeżeli jest wystarczająco dużo czasu, uczniowie mogą podsumowanie ćwiczenia wykonać w grupach, uzupełniając Kartę pracy nr 3.

ZAKOŃCZENIE

Pomaga – nie pomaga

Uczniowie wypisują na zielonych karteczkach zachowania, które pomagają radzić sobie, gdy znajdujemy się w nowych i niespodziewanych sytuacjach, następnie przyczepiają je do kartonowej postaci. Natomiast na żółtych karteczkach wypisują cechy, które utrudniają pokonanie takich sytuacji. Zostają one podarte przez dzieci i ze słowami „nie pomagacie mi, tylko utrudniacie!” zostają wrzucone do kosza na śmieci.

Każdy uczeń kończy zdanie: „Aby dobrze radzić sobie w trudnych sytuacjach, muszę.....”.

KARTA PRACY NR 1

Przeznacz wybraną wiadomość bez pomocy słów, używając tylko mimiki.

Zapraszam Cię do kina	Mój chomik jest chory
Strasznie boli mnie ząb	Pokłóciłem się
Widziałem super film	Jestem szczęśliwy
Jestem nieszczęśliwie zakochany	Bardzo się denerwuję przed sprawdzianem
Nie wyspałem się dziś	Obraziłem się
Czuje się podekscytowany	Jestem zmęczony
Ale dziś nudy!	Zdenerwowałem się dziś

Zadania dla grup:**Koperta 1.**

Miejsce, w którym się znajdujecie, jest pełne tajemnic, niestety nie wszystkie są odkryte, a niektórych nigdy nie poznacie. Dziwne to, prawda? Pierwsze Wasze zadanie polega na zbudowaniu obserwatorium, z którego będzie można wyglądać i wypatrywać pomocy. Do dyspozycji macie 10 sztuk makaronu do spaghetti oraz paczkę pianek marshmallow. Na to zadanie macie dokładnie 7 minut. Czas start!

Koperta 2.

Brawo dla Was, obserwatorium wygląda niesamowicie, szkoda tylko, że jeden z Was ucierpiał i skaleczył się. Musicie koniecznie pomóc koleźce i zabezpieczyć ranę. Niestety dysponujecie tylko 3 woreczkami z folii i 2 torebkami herbaty. Czas nagli, nie możecie pozwolić, aby Wasz kolega pozostał bez opieki. Zadanie to wykonajcie możliwie najszybciej.

Koperta 3.

Teraz czas na małą przekąskę. Na pewno tęsknicie za pyszną pizzą, tego dania nie ma w naszym menu, ale kto wie, jaki pomysł zrodzi się w Waszych głowach. Zapasy jedzenia są ograniczone, a głodni są wszyscy. Wszystko co macie to: pół cytryny, 5 ziarenek kawy, jabłko i 2 herbatniki. Stwórzcie danie, którego nie powstydziliby się najlepszy kucharz. Czas na przygotowanie potrawy to 5 minut.

Koperta 4.

Zabawa się rozkręca :)

Pamiętajcie, że by wygrać musicie stworzyć zgrany team. Muszę Wam o czymś powiedzieć, Wasz przewodnik ma dziś urodziny. Miło by było, gdyby dostał coś, co lubi, zdradzę Wam, że uwielbia kolekcjonować aniołki. Wasze zadanie polega na wykonaniu aniołka z: 3 spinaczy, 2 koralików z dziurką oraz tasiemki. Powodzenia, aniołek na pewno będzie piękny. Czas na wykonanie zadania to 7 minut.

Koperta 5.

Gratuluję, dotarliście do ostatniego etapu, już tylko krok dzieli Was od wydostania się z tego miejsca. Dostajecie teraz plastelinę w trzech kolorach, żarówkę oraz nożyce. Proszę pomyśleć i stworzyć rzecz, która jest niezbędna, aby przeżyć w trudnych warunkach. Co to by było? Musicie to stworzyć i nazwać. Czas wykonania 5 minut.

Jakie emocje, towarzyszyły grupie podczas wykonywania poszczególnych zadań?	Jakie umiejętności okazały się ważne przy wykonywaniu poszczególnych poleceń?
Czy jesteście zadowoleni z efektów Waszej pracy?	Jak się czujecie teraz, po jej zakończeniu?

Scenariusz IV.13

TEMAT: Termometr klasowych uczuć.

CEL OGÓLNY: Kształtowanie umiejętności rozumienia emocji własnych i innych oraz uświadomienie sobie roli emocji w procesie komunikacji w klasie.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » nazywa uczucia i emocje,
- » rozumie różnicę pomiędzy uczuciami a emocjami,
- » wyodrębnia nazwy uczuć i emocji,
- » dokonuje podziału emocji i uczuć na pozytywne i negatywne,
- » wie, że ludzie interpretują uczucia w różny sposób, i zna tego przyczynę,
- » uświadamia sobie, że powodem konfliktów klasowych bywa brak umiejętności rozpoznawania i wyrażania uczuć,
- » przygotowuje prognozę pogody klasowych uczuć i emocji,
- » wymyśla tytuł do obrazu, oddającego atmosferę panującą w klasie.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała), uczestniczy w rozmowie, tworzy logiczną wypowiedź, prezentuje własne zdanie i uzasadnia je, dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji;
- » w ramach przyrody: wymienia czynniki pozytywnie i negatywnie wpływające na jego samopoczucie w szkole oraz w domu i proponuje sposoby eliminowania czynników negatywnych, podaje przykłady zastosowania termometru w różnych sytuacjach życia codziennego;
- » w ramach plastyki: wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości;
- » w ramach etyki: rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: potrafi komunikować swoje uczucia i budować prawidłowe relacje rodzinne, rozumie, jak budowane są relacje międzyosobowe, wyjaśnia ich znaczenie w rozwoju społeczno-emocjonalnym, potrafi przedstawić istotę: koleżeństwa i przyjaźni, sympatii młodzieńczych, posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » scenki

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2
- » Karta pracy nr 3

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Uczniowie rozstawiają się po sali. Nauczyciel prosi, aby zademonstrowali uczucia, które dziś ich zdominowały. Sąsiedzi nazywają swoje uczucia. Jeśli mają trudność, mogą zapytać jedynie w konwencji:

A czy to uczucie jest bliskie np. rozczarowaniu?

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Termometr klasowych uczuć

Uczniowie pracują w grupach, wybierają lidera. Zadaniem grupy jest umieszczenie na termometrze emocji i uczuć, których nazwy otrzymali w kopercie – Karta pracy nr 1 i Karta pracy nr 2.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto zapytać:

Które emocje i uczucia można zaobserwować w klasie najczęściej?

Liderzy grup przedstawiają klasie swoje termometry uczuć. Po prezentacji grup nauczyciel podsumowuje ćwiczenie. Dodatkowo wspólnie z uczniami dokonuje podziału emocji i uczuć na przyjemne i nieprzyjemne.

2. Klasowe zadowolenie

Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy. Zadaniem grupy jest przedstawienie tej emocji w postaci scenki na forum klasy:

- I grupa – radość,
- II grupa – smutek,
- III grupa – strach,
- IV grupa – złość.

Miejsce, w którym rozgrywa się sytuacja, podaje nauczyciel (teatr, boisko, kościół, korytarz szkolny).

Po wszystkich wypowiedziach nauczyciel podsumowuje oraz zadaje pytania dodatkowe:

Czy wyrażanie naszych emocji jest złe?

Dlaczego miłość określana jest jako uczucie przyjemne, a nienawiść jako negatywne?

Czy emocje w klasie mają wpływ na naszą komunikację?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Warto uświadomić uczniom, że to, jak okazujemy uczucia, często zależy od miejsca, w którym się aktualnie znajdujemy. Ponadto ludzie różnie interpretują te same uczucia.

Człowiek całe życie uczy się okazywać uczucia. Dzieci okazują je w sposób spontaniczny i krótkotrwały, ponadto wykazują labilność emocjonalną (płacz–śmiech). Organizm, intuicyjnie okazując uczucia, równoważy stan psychiczny. W trakcie dorastania nasze zachowanie kształtują nagrody i kary. Żyjemy w społeczeństwie, które narzuca nam określone formy zachowania. Także sposobu okazywania uczuć uczymy się od innych: rodziców, dziadków, nauczycieli, rówieśników. Esencjonalność okazywania uczuć zależy od cech naszej osobowości, temperamentu i sytuacji. Wszystkie uczucia są nam potrzebne, na przykład strach – mimo że jest uczuciem nieprzyjemnym – jest czasami potrzebny, bo dzięki niemu unikamy niebezpieczeństwa. Należy wyrażać swoje uczucia, ale zachowując przy tym kulturę słów i zachowań.

3. Prognoza pogody

Nauczyciel nawiązuje do ćwiczenia z termometrem i mówi:

Termometr wskazuje jeden z wymiarów pogody, tj. temperaturę powietrza. Jeśli dana emocja jest jednym z wymiarów atmosfery w klasie, to przygotujcie prognozę pogody – czyli atmosfery w klasie, gdy termometr uczuć będzie wskazywał na: zazdrość, zachwyty.

Uczniowie w grupach sami decydują, jakie parametry atmosfery w klasie będą prognozować. Przykładowo:

- » współpraca między uczniami,
- » częstość uśmiechania się,
- » relacje z nauczycielami,
- » ochota do uczenia się itp.

ZAKOŃCZENIE

Nauczyciel prezentuje kilka obrazów – propozycja w Karcie pracy nr 3. Zadaniem każdego ucznia jest wybranie jednego dzieła najlepiej oddającego atmosferę, jaka panuje dziś w klasie, i wymyślenie tytułu dla tego obrazu.

Załączone obrazy według kolejności zamieszczenia:

Joan Miró, *The Morning Star* Źródło: [https://en.wikipedia.org/wiki/Constellations_\(Mir%C3%B3\)#/media/File:MiroMorningStar.JPG](https://en.wikipedia.org/wiki/Constellations_(Mir%C3%B3)#/media/File:MiroMorningStar.JPG) (02.02.2017)

Wassily Kandinsky, *Improwizacja 209* Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky#/media/File:Vassily_Kandinsky,_1917_-_Improvisation_209.jpg (02.02.2017)

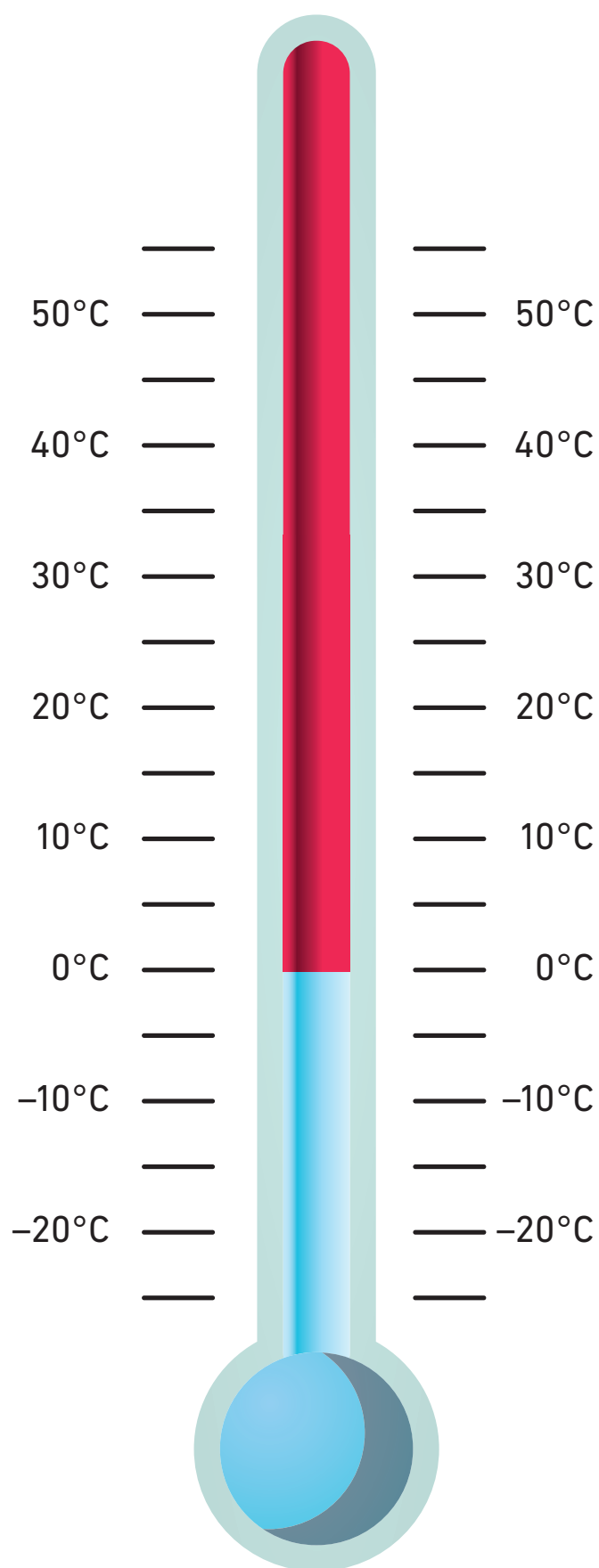
Kazimierz Malewicz, *Czarny kwadrat na białym tle* Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Czarny_kwadrat_na_bia%C5%82ym_tle#/media/File:Malevich.black-square.jpg (02.02.2017)

Vincent van Gogh, *Pole pszenicy z krukami* Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Pole_pszenicy_z_krukami#/media/File:Vincent_van_Gogh_\(1853-1890\)_-_Wheat_Field_with_Crows_\(1890\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pole_pszenicy_z_krukami#/media/File:Vincent_van_Gogh_(1853-1890)_-_Wheat_Field_with_Crows_(1890).jpg) (02.02.2017)

WSKAZÓWKA METODYCZNA

W ramach pracy z uczniem zdolnym można szczegółowo omówić każdy z obrazów, odnaleźć ich prawdziwe tytuły i bliżej poznać biografie i twórczość ich autorów.

KARTA PRACY NR 2

Wytnij i przyklej na termometrze klasowych uczuć.

złość	radość	smutek	strach
miłość	nienawiść	pogarda	lęk
zazdrość	przyjaźń	współczucie	zawiść
zaskoczenie	niechęć	wzruszenie	gniew
żal	wstyd	zakłopotanie	znudzenie

Obraz 1

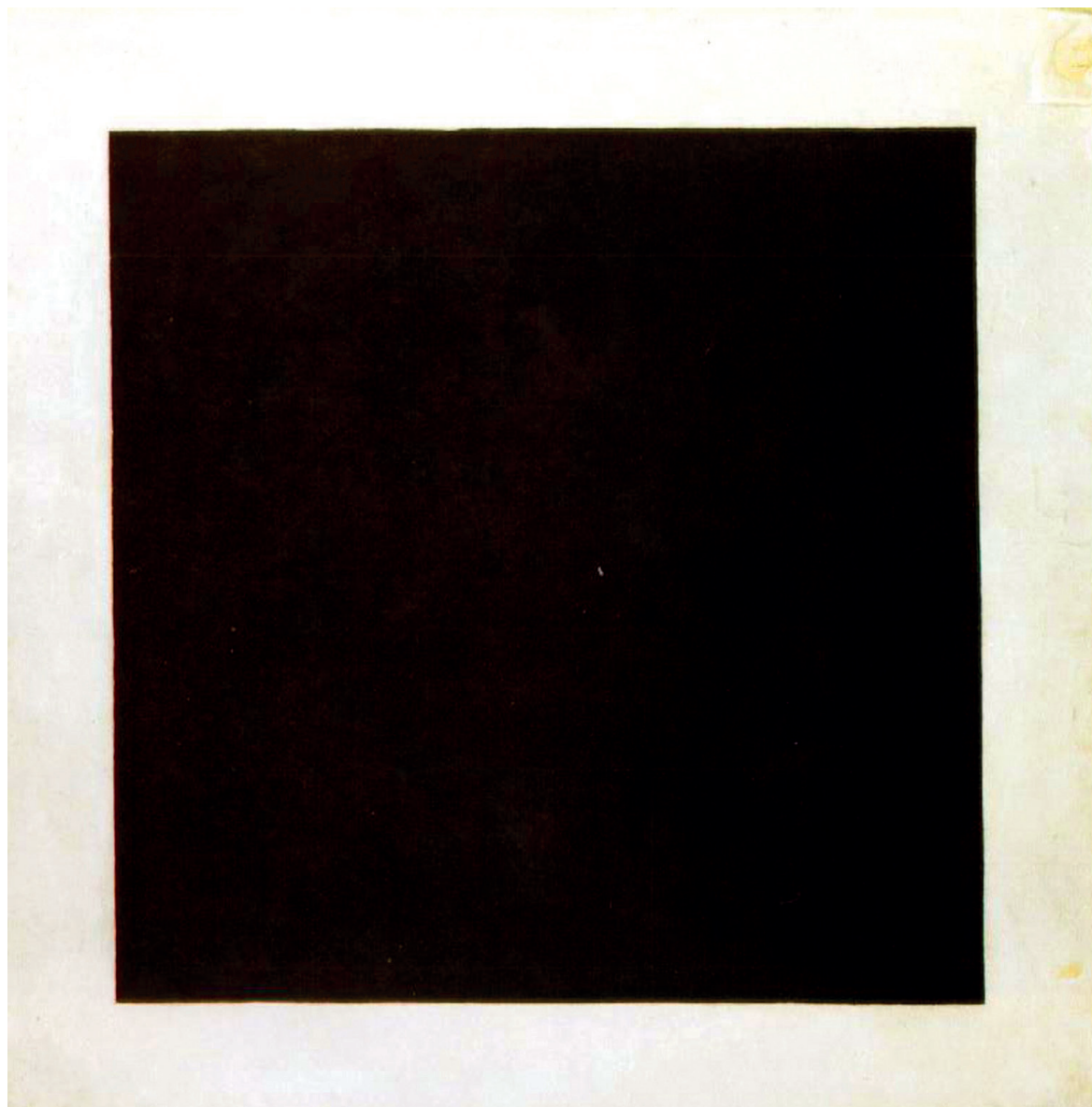

Obraz 2

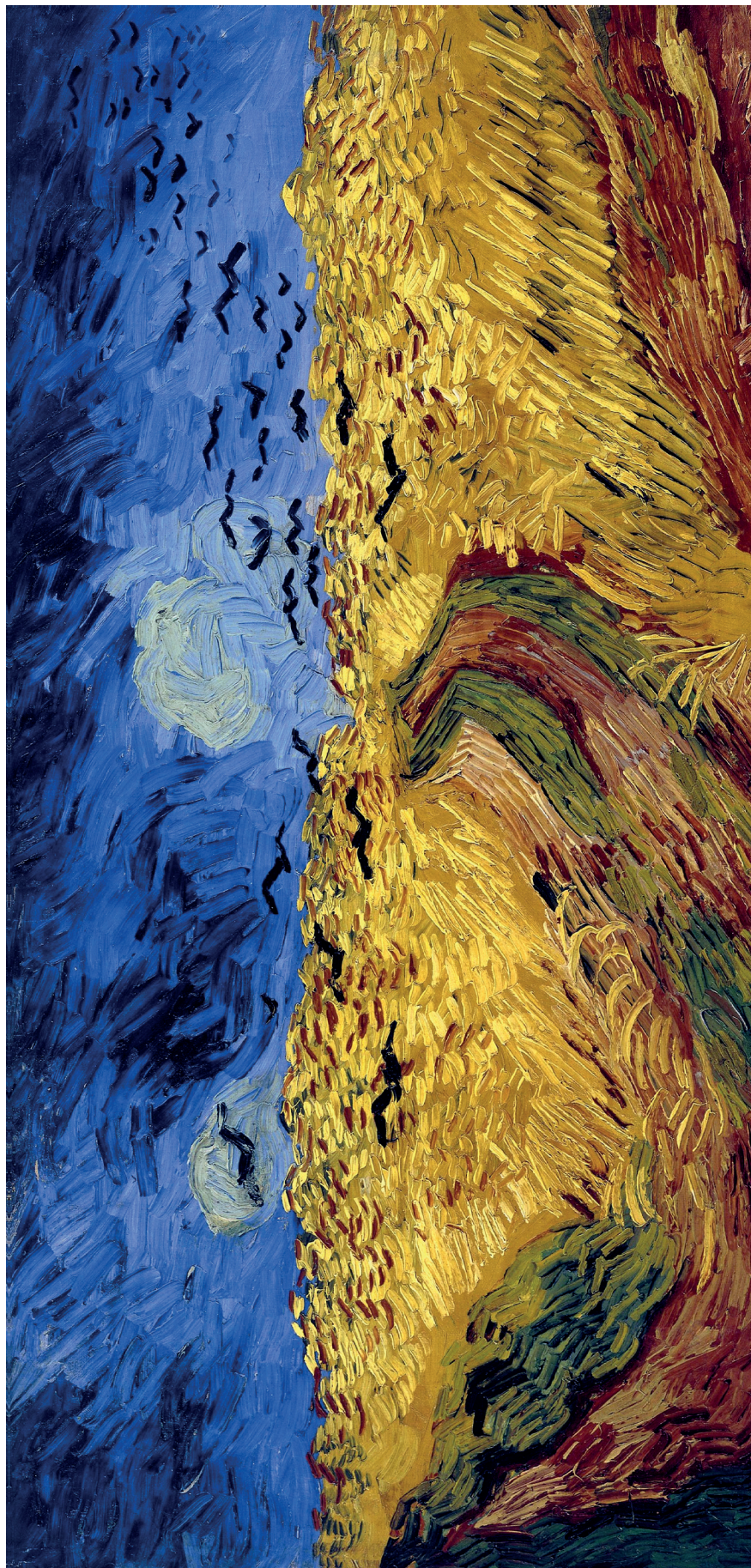

Obraz 3

Obraz 4

Scenariusz IV.14

 TEMAT: O gustach się nie dyskutuje, ale akceptuje.

 CEL OGÓLNY: Kształtowanie postawy tolerancji i otwartości wobec innych osób.

 CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- » wie, że ludzie mają różne gusta,
- » jest świadomy występowania różnic między ludźmi w tym zakresie,
- » rozumie, że każdy człowiek jest inny i ma prawo mu się co innego podobać,
- » wie i rozumie, że „inny” gust to nie znaczy gorszy,
- » wie, co może mieć wpływ na kształtowanie się gustów człowieka,
- » szanuje ludzi, którzy mają inny styl, inne gusta,
- » zna i rozumie pojęcie i znaczenie tolerancji.

Powyższe cele szczegółowe są zgodne z podstawą programową, tj.

Uczeń:

- » w ramach języka polskiego: doskonalą ciche i głośne czytanie, opowiada o przeczytanym tekście, korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje, redaguje notatki, rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do prezentowania własnych zainteresowań;
- » w ramach muzyki: świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub/i w całości);
- » w ramach plastyki: projektuje graficzne formy użytkowe;
- » w ramach informatyki: wykorzystuje sieć komputerową do wyszukiwania potrzebnych informacji i zasobów edukacyjnych, nawigując między stronami;
- » w ramach wychowania do życia w rodzinie: jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
- » w ramach etyki: uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom, objaśnia, czym jest szacunek, życzliwość, tolerancja.

METODY PRACY:

- » rozmowa kierowana
- » dyskusja

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » komputery
- » przygotowane fragmenty utworów muzycznych
- » kolorowe gazety, oferty reklamowe
- » kartki z ocenami od 1 do 6
- » kolorowe karteczki z wypisanymi motywami przewodnimi: Czerń górą, Tęczowe kolory, Chcemy szokować, Ludzie sukcesu
- » puste karteczki

- » Karta pracy nr 1
- » Karta pracy nr 2

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Nauczyciel odtwarza sześć fragmentów utworów muzycznych.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ważne, aby zestaw obejmował różne gatunki muzyczne (muzyka poważna, rock, disco polo, jazz, hip-hop). Każdy uczeń dysponuje sześcioma kartkami z ocenami od 1 do 6. Ocena określa stopień, w jakim dany utwór spodobał się słuchaczowi.

Po każdym odtworzonym fragmencie uczniowie prezentują kartkę z przyznaną oceną. Zadaniem uczniów jest obserwowanie ocen i określenie, jakie noty przeważały.

Nauczyciel pyta:

Czy lubienie przez kogoś muzyki, która nie podoba się większości, świadczy o braku gustu tej osoby?

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

1. Kwestia smaku

Uczniowie pracują w grupach. Wybierają dowolny portal kulinarny i analizują wpisy na forum pod minimum trzema przepisami. W Karcie pracy nr 1 wpisują głosy pozytywne i negatywne na temat tej samej potrawy.

Pytania do dyskusji w kręgu:

Dlaczego te opinie są tak różne?

Od czego mogą zależeć upodobania kulinarne?

Czy nie byłoby lepiej, gdyby gusta kulinarne wszystkich ludzi były takie same?

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Ćwiczenie można byłoby wzbogacić poprzez analizę przepisów potraw typowych dla danych kultur. Co smakuje Chińczykom, niekoniecznie odpowiada Polakom. Podobnie polskie potrawy, np. kiszona kapusta lub ogórki, nie muszą odpowiadać osobom z innych kultur. Warto podkreślić walory takiej różnorodności kulinarnej oraz potrzebę otwartości na upodobania żywieniowe osób pochodzących z różnych kultur.

2. Kolaż: „Moda niejedno ma imię”

Uczniowie w grupach, korzystając z kolorowych czasopism, ofert reklamowych, przygotowują plakat w formie kolażu na temat: „Moda nie jedno ma imię”. Liderzy grup losują jeden z motywów przewodnich:

- 1) Czerń górą.
- 2) Tęczowe kolory.

- 3) Chcemy szokować.
- 4) Ludzie sukcesu.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Nauczyciel przygotowuje kolorowe karteczki z wypisanymi motywami przewodnimi. Każdemu motywowi przypisany jest inny kolor. Liderzy grup losują motywy, podając kolor kartki. Ważne, aby prezentowana moda dotyczyła zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Uczniowie prezentują plakaty w formie wystawy. Zadaniem każdej osoby jest wybranie jednego plakatu, który zasługuje na tytuł „Tak nie ubrałbym się na pewno” i drugiego – „To jest mój styl”.

3. Czy gust można zmienić?

Uczniowie prowadzą dyskusję w kręgu na temat tego, czy gust można zmienić. Ważne, aby nauczyciel podkreślał rolę wzajemnego szacunku i tolerancji podczas wymiany zdań. Każdy uczeń przygotowuje trzy wnioski z dyskusji i zapisuje je na karteczce. Najczęściej powtarzające się wypowiedzi powinny zostać zapisane na tablicy i raz jeszcze wspólnie omówione.

ZAKOŃCZENIE

Gustowne BINGO

Zadaniem ucznia jest znalezienie w ciągu pięciu minut osoby, która ma takie same lub podobne upodobania. W pierwszej fazie ćwiczenia każdy uczeń wybiera jedną z trzech opcji – Karta pracy nr 2 – która najlepiej do niego pasuje, a potem poszukuje osoby z podobnymi odpowiedziami.

WSKAZÓWKA METODYCZNA

Nauczyciel eksponuje Kartę pracy nr 2 w sposób widoczny dla wszystkich uczniów. Głośno odczytuje kolejne zapisy. W ramach omówienia podkreśla, że dzięki różnorodności gustów możemy wzajemnie poznawać się tak jak podczas tego ćwiczenia. Gdyby wszyscy lubili to samo, nie było sensu prowadzić rozmów o swoich zainteresowaniach i upodobaniach.

Należy pamiętać o tym, że wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w zespole Aspergera, mogą wystąpić nietypowe zainteresowania i upodobania – nauczyciel powinien zachęcić ucznia do opisania ich, ale też przedstawić klasie ich nietuzinkowość.

PORTAL KULINARNY – POTRAWY, OPINIE

Wyszukaj na portalu kulinarnym kilka potraw. Wpisz do tabeli nazwy potraw oraz pozytywne i negatywne opinie na ich temat.

Potrawa	Opinie	
	Pozytywne	Negatywne

KARTA PRACY NR 2

Zaznacz w kolumnach A, B i C słowa, które najlepiej do Ciebie pasują. Następnie znajdź osoby mające upodobania najbardziej podobne do Twoich.

Lp.	Opcje do wyboru	A	B	C
1	Ulubiony kolor	niebieski	żółty	czerwony
2	Ulubiony deser	sernik	czekolada	lody
3	Ulubione zwierzę	pies	kot	koń
4	Ulubiona dyscyplina sportowa	piłka nożna	ping-pong	koszykówka
5	Ulubiona pora roku	lato	zima	wiosna
6	Ulubiona potrawa	pizza	gołąbki	pierogi
7	Ulubiony owoc	jabłko	banan	gruszka
8	Ulubiony napój	kakao	sok	cola
9	Ulubiony przedmiot szkolny	język angielski	matematyka	wychowanie fizyczne

GRY DYDAKTYCZNE

OBSZAR: KONTROLA AFEKTU

1. CIOCIA Z AMERYKI (ZABAWA O HARCERSKIM RODOWODZIE)

CELE:

- » rozwijanie samokontroli (w tym: radzenia sobie z trudnościami i kontroli emocjonalnej),
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » brak.

PRZEBIEG GRY

Zabawa powinna być przeprowadzona w gronie maks. dwunastoosobowym. Dwie osoby wychodzą z pokoju i ustalają zasadę decydującą o tym, co przywiozła ciocia z Ameryki, np. pierwsza litera wymienionego przedmiotu musi być zgodna z pierwszą literą imienia poszczególnych uczestników zabawy. Po powrocie do pokoju kolejni gracze wypowiadają zdanie: – *Ciocia z Ameryki przywiozła mi...*, wskazując początkowo na zupełnie przypadkowe przedmioty. Osoby, które znają zasadę, udzielają informacji zwrotnych: – *Tak, przywiozła Ci...* lub – *Nie, nie przywiozła Ci...* Ważne, aby uczestnicy znający zasadę konstruowali zdania oparte na niej (a więc podawali przedmioty, których nazwy rozpoczynają się od pierwszej litery ich imienia). Umożliwi to pozostałym graczom porównywanie sytuacji i komunikatów zwrotnych, a po kilku rundach odgadnięcie właściwej zasady. Poniżej zamieszczono przykładowy zapis przebiegu gry:

Uczestnicy gry: Andrzej (tata), Beata (mama), Wiesława (babcia), Igor (dziadek), Aneta (córka), Bartek (syn).

Andrzej z Bartkiem ustalają zasadę gry: *Pierwsza litera przedmiotu musi być zgodna z pierwszą literą imienia uczestnika gry.*

Wypowiedzi graczy:

Andrzej: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi aparat.*

Bartek: *Tak, przywiozła Ci.*

Beata: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi aparat.*

Bartek i Andrzej: *Nie, nie przywiozła Ci.*

Wiesława: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi buty.*

Bartek i Andrzej: *Nie, nie przywiozła Ci.*

Igor: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi samochód.*

Bartek i Andrzej: *Nie, nie przywiozła Ci.*

Aneta: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi arbuza.*

Bartek i Andrzej: *Tak, przywiozła Ci.*

Bartek: *Ciocia z Ameryki przywiozła mi brylanty.*

Andrzej: *Tak, przywiozła Ci.*

Gra toczy się do momentu, kiedy wszyscy uczestnicy odgadną jej zasadę.

Źródło opisu gry: Knopik, T. *Czas wolny od... nudy. Zrównoważony rozwój uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych.* Warszawa 2014, s. 90.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Uczniowie sami projektują zdanie wprowadzające, np. Król Karol kupił królowej Karolinie...
- » Uczniowie (2–3 osoby) ustalają regułę, która może dotyczyć formy wypowiedzi (np. zgodność liter, rodzaj rzeczownika, liczba sylab, itp.), ale także otoczki wypowiedzi (np. drapanie się po uchu, pstryknięcie, dwukrotne mrugnięcie lewym okiem).
- » W przypadku trudności z identyfikacją reguły (i naturalnie pojawiającym się w takiej sytuacji zniechęceniem uczestników) można poprosić osoby, które znają ją, o wskazanie pięciu przedmiotów, jakie otrzymali od cioci z Ameryki. Większa liczba informacji zazwyczaj właściwie ukierunkowuje dalsze poszukiwania graczy i w kolejnych dwóch rundach już wszyscy udzielają odpowiedzi zgodnie z obowiązującą zasadą.
- » Gra hartuje uczniów z zawyżoną samooceną, którzy mogą mieć problem z odgadnięciem reguły, muszą poradzić sobie z sytuacją, kiedy większość klasy już ją zna.

2. WUJEK LEON

CELE:

- » rozwijanie wiedzy na temat emocji,
- » rozwijanie empatii i myślenia przyczynowo-skutkowego w obszarze wyjaśniania i rozumienia zachowań własnych i innych ludzi,
- » usprawnianie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » karteczki z krótkimi opisami sytuacji – załącznik.

PRZEBIEG GRY

Zabawa powinna być przeprowadzona w gronie maks. dziesięcioosobowym. Prowadzący odczytuje krótki opis sytuacji, jaka przytrafiła się wujkowi Leonowi. Kolejni uczniowie wypowiadają zdanie rozpoczynające się od wyrażenia:

Dziś zatem wujek Leon...

Zamieszczają w swoich jednozdaniowych wypowiedziach możliwe konsekwencje opisanej sytuacji. Odnoszą się zarówno do emocji odczuwanych przez wujka, jak i możliwych zachowań. Starają się unikać powtórzeń.

PRZYKŁADOWO:

Wujek Leon pokłócił się ze swoim najlepszym przyjacielem.

Dziś zatem wujek Leon jest smutny, gdyż nie ma z kim pogadać.

Dziś zatem wujek Leon spotka się ze swoim bratem, aby opowiedzieć mu o tym zdarzeniu.

Dziś zatem wujek Leon będzie cały czas myślał, dlaczego tak się stało.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Prowadzący podsumowuje grę, akcentując różnorodność możliwych zachowań i reakcji człowieka na to samo zdarzenie.
- » Uczniowie dodatkowo mogą poddać analizie uwarunkowania poszczególnych reakcji wujka Leona. W ten sposób gra stanowić będzie uzupełnienie treningu myślenia dialogicznego (umiejętność uwzględniania w myśleniu wielu perspektyw i punktów widzenia), którego rozwijanie autorzy TROS-KI uważają za kluczowy element wsparcia społeczno-emocjonalnego uczniów.

Wujek Leon pokłócił się ze swoim najlepszym przyjacielem	Podczas podróży pociągiem skradziono wujkowi Leonowi portfel
Ukochany pies wujka Leona jest chory	Burza zniszczyła całą plantację pomidorów. Sprzedaż warzyw z własnego ogrodu to główne źródło dochodów wujka Leona
Od tygodnia nikt nie zadzwonił do wujka Leona	Ktoś podszył się pod wujka Leona i obraził na forum jego sąsiadkę
Wujek Leon dostał nagrodę dla najlepszego ogrodnika w województwie	Ukochany pies wujka Leona wyzdrowiał
Wujek Leon spotkał się ze swoimi kolegami ze szkoły. Bardzo długo czekał na to spotkanie	Wujek Leon został po raz pierwszy w życiu dziadkiem

3. SŁOWA TABU

CELE:

- » rozwijanie samokontroli (w tym: radzenia sobie z trudnościami i kontroli emocjonalnej),
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie myślenia twórczego i postawy kreatywnej,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » brak.

PRZEBIEG GRY

Uczniowie w parach ustalają zestaw pięciu zakazanych słów. Następnie każdy z nich układa po pięć pytań, które skłonią osobę odpowiadającą na nie do użycia zakazanych słów. W grze chodzi jednak o udzielenie takiej odpowiedzi na pytanie, aby słów tabu nie wypowiadać. Uczniowie w parach na zmianę zadają sobie pytania i odpowiadają. Wygrywa osoba, która odpowie na najwięcej pytań bez użycia zakazanych słów.

PRZYKŁADOWO:

Słowa tabu: pieniądze, okulary, jabłko, długopis.

PYTANIA:

Co wypłacamy z bankomatu? Uczeń zamiast powiedzieć: „pieniądze”, może odpowiedzieć: „banknoty”. *Co nosi osoba mająca kłopoty ze wzrokiem?* Uczeń może odpowiedzieć „szkła kontaktowe” lub też opisać wyraz „okulary” – takie szkła w oprawkach z zausznikami.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Zamiast pojedynku w parze można zorganizować pojedynek między parami (wówczas gra przeznaczona jest dla czterech osób).
- » Prowadzący podkreśla, że opis przedmiotu określonego przez słowo tabu musi być bardzo precyzyjny i faktycznie wskazywać na ten właśnie obiekt.

4. NASZE ATRYBUTY

CELE:

- » rozwijanie samokontroli (w tym: radzenia sobie z trudnościami i kontroli emocjonalnej),
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » przedmioty stanowiące wyposażenie sali, które można wziąć w ręce.

PRZEBIEG GRY

Uczniowie wybierają dowolny przedmiot znajdujący się w sali i siadają wraz z nim na środku klasy. Następnie każdy uczeń wypowiada zdanie:

Mam na imię ... i wybrałem sobie..., ponieważ...

Uczniowie starają się zapamiętać przynależność przedmiotu do osoby. Jeden z uczniów wstaje i odwraca się do zgromadzonych, a oni w tym czasie kładą swój przedmiot w samym środku kręgu. Zadaniem ucznia jest wręczenie przedmiotów właściwym osobom.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » W przypadku uczniów młodszych lub z trudnościami w koncentracji uwagi zaleca się wykonywanie ćwiczenia w parze, tzn. dwoje dzieci przyporządkowuje przedmioty do uczniów.
- » Zamiast realnych przedmiotów można użyć karteczek z ich nazwami.

5. EMOCJE NA OPAK

CELE:

- » rozwijanie ekspresji emocjonalnej.
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » brak.

PRZEBIEG GRY

Uczniowie swobodnie rozstawiają się w sali. Nauczyciel wyjaśnia, że za chwilę będzie głośno podawał nazwy uczuć. Zadaniem uczniów jest zaprezentowanie za pomocą gestów i mimiki przeciwnych stanów emocjonalnych.

Uczucia podawane przez nauczyciela:

ZŁOŚĆ

LĘK

SMUTEK

ROZCZAROWANIE

ZAZDROŚĆ

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Po każdym zaprezentowanym uczuciu można omówić na forum pomysły i wrażenia uczniów.
- » W przypadku uczniów z trudnościami w rozumieniu i ekspresji emocji można wprowadzić opcję ANALIZUJĘ TO i wtedy osoba np. gładzi się po głowie („myśli”).
- » Ćwiczenie to o charakterze kinestetycznym może być bardzo dobrym wprowadzeniem do dalszej analizy emocji i uczuć. Warto w kolejnej fazie zajęć zachęcić uczniów do ułożenia 2–3 pytań związanych z podanymi emocjami tak, aby ich nazwy były odpowiedziami na te pytania.

PRZYKŁADOWO:

Lęk

Co odczuwają niektóre osoby, które widzą pająki?

Co przeszkadza niektórym osobom spokojnie spać?

Co jest przeciwne to poczucia bezpieczeństwa?

6. PLECAK PANI CURIE

CELE:

- » rozwijanie samokontroli (w tym: radzenia sobie z trudnościami i kontroli emocjonalnej),
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » karteczki z imionami i nazwiskami znanych postaci – załącznik.

PRZEBIEG GRY

Uczniowie tworzą dwie maks. dziesięcioosobowe drużyny. Kolejni przedstawiciele drużyn losują karteczkę z imieniem i nazwiskiem znanej osoby (lub imieniem postaci) i podają trzy przedmioty, jakie można by według nich znaleźć w plecaku tej osoby.

PRZYKŁADOWO:

Robert Lewandowski (piłka, telefon komórkowy, obuwie sportowe).

Zadaniem drużyny jest odgadnięcie imienia i nazwiska tej osoby/postaci. Po podaniu trzech podpowiedzi drużyna ma minutę na podjęcie decyzji i udzielenie odpowiedzi. Za każdą poprawną odpowiedź drużyna zdobywa 1 pkt.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Uczniowie sami mogą tworzyć pulę znanych postaci.
- » Można wprowadzić opcję suflera w grze, tj. wyznaczenia osoby w każdej drużynie, która będzie wspomagać swoich przedstawicieli w tworzeniu podpowiedzi. Należy ustalić, ile razy można skorzystać z pomocy suflera (np. tylko dwa w ciągu całej gry).
- » W zależności od możliwości grupy należy ograniczyć liczbę wymienianych przedmiotów do dwóch lub zwiększyć do czterech/pięciu.

Adam Małysz	Adam Mickiewicz
Robert Lewandowski	Fryderyk Chopin
Maria Skłodowska-Curie	Mikołaj Kopernik
Astrid Lindgren	Walt Disney
Pinokio	Agnieszka Radwańska
Kopciuszek	Czerwony Kapturek
Batman	Henryk Sienkiewicz

7. W PAJĘCZYNI WIEDZY

CELE:

- » poszerzanie wiedzy uczniów na swój temat,
- » rozwijanie współpracy grupowej i integracja klasy.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » papier pakowny, guziki, markery, kostka do gry.

PRZEBIEG GRY

Uczniowie rysują na środku papieru pakowego czarne kółko. Od tego kółka każda osoba prowadzi linię do krawędzi arkusza, a następnie zaznacza na niej w dowolnych odległościach dwadzieścia punktów. Co czwarty punkt należy zaznaczyć dużym kółkiem (pogrubienie punktu). Następnie uczniowie na czterech paskach zapisują pytania, jakie chcieliby zadać swoim kolegom/koleżankom z klasy (po jednym pytaniu na pasku). Przykładowe pytania (ważne jednak, aby to sami uczniowie je wymyślali):

- *Co zrobiłbyś, gdybyś miał milion dolarów?*
- *Jakiej książki nikomu byś nie polecita?*
- *Czego boisz się najbardziej?*

Paski są wrzucane do kapelusza i mieszane. Uczniowie ustawiają pionki-guziki na ostatnim punkcie swojej pajęczej nici i kolejno rzucają kostką, przybliżając się do centrum pajęczyny o tyle punktów, ile wyrzucili. Jeśli zatrzymają się na polu oznaczonym dużym kółkiem, losują pytanie z kapelusza. Po udzieleniu odpowiedzi bezpośredni sąsiedzi tej osoby mają prawo dopytać ją o szczegóły. Wygrywa osoba, która jako pierwsza dotrze do „serca” pajęczyny.

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » Gra pozwala lepiej poznać się uczniom i jest okazją do zadania pytań, które być może w codziennej komunikacji w ogóle by nie padły (dotyczy to szczególnie uczniów nieśmiałych).
- » Można wprowadzić opcję ODMAWIAM. Jeśli uczeń uzna, że dane pytanie przekracza granicę intymności, może odmówić udzielenia na nie odpowiedzi.

8. TEJ GŁOSKI NIE UŻYWAMY!

CELE:

- » rozwijanie samokontroli (w tym: radzenia sobie z trudnościami i kontroli emocjonalnej),
- » usprawnianie umiejętności koncentracji uwagi,
- » rozwijanie współpracy grupowej.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- » brak.

PRZEBIEG GRY

Należy utworzyć parzystą liczbę grup, najlepiej po 4–5 osób. Uczniowie wspólnie wybierają zakazaną głoskę, np. P (unikamy wyboru samogłosek). Zadaniem każdej drużyny jest wymyślenie pytań, na które najwłaściwszą odpowiedzią jest wyraz zawierający głoskę P (obojętnie czy na początku, w środku, czy na końcu wyrazu). W pytaniu można używać słów z głoską P. Następnie drużyny wyzywają się na pojedynki (po dwie drużyny do pojedynku) i na zmianę zadają sobie pytania i przyznają punkty (po punkcie za udzielenie właściwej odpowiedzi bez użycia zakazanej głoski).

PRZYKŁADOWO:

- *Jak nazywa się państwo, w którym mieszkamy?*
- *Tak jak kraj ze stolicą w Warszawie (właściwa odpowiedź bez użycia litery P).*
- *Jaki dzień jest bezpośrednio po czwartku?*
- *Friday (właściwa odpowiedź bez użycia litery P).*

WSKAZÓWKI METODYCZNE

- » W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (np. dysleksja) zaleca się zapisywanie proponowanych odpowiedzi i ich przeanalizowanie przed zabraniem głosu na forum.
- » Gra rozwija również myślenie dialogiczne, dzięki przewidywaniu możliwych odpowiedzi przeciwników i odpowiedniej modyfikacji pytań.
- » Gra wymaga silnego skupienia uwagi i sprawnej komunikacji w zespole.
- » W przypadku powracania do gry warto spróbować wprowadzenie dwóch zakazanych liter.